

principijs, quæ nostræ salutis erat exordium genitura, se tantopere opposuit, ut virginitatis votum semper conseruaret: & humilitatis virtutem sumopere diligeret. Iam nunc igitur, qui adhuc procellarum tentationibus in hoc mundi mari agitatur, consideremus quantum nobis puritatis virtus & humilitatis necessarie sint, ut Deo placere possimus. Si enim superbi fuerimus deiciemur: si immundi, regnum Dei non possidebimus. Hæc autem duo peccata beatus Apostolus Petrus, 2. epistola. c. 2. maximè scribit damnationis esse causam dicens: Si enim, inquit, Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudèribus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium referuari: & originali mundo non pepercit, sed octauum Noë iustitiæ præconè custodiunt, diluuium mundo impiorum inducens, & ciuitates Sodomorum, & Gomorræorum in cinerè redigens, euerfione dånauit: & iustum Loth oppressum à nefandorum iniuria, ac luxuriosa conuersatione eripuit: aspectu enim, & auditu iustus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Nouit Deus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diem iudicij referuare cruciandos, magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationeq; contènant, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere, blasphemantes. Perspicua ex hac beati Apostoli sententia, hæc duo peccata, (quibus humilitas & castitas opponun-

tur) præcipua ad damnationem ponuntur, eiusque causæ existunt. Cæterum quod in fine dicit de audacibus, sectas non metuentibus introducere aduersus has duas maximas virtutes, videtur iam beatus Apostolus Mahometanos & incredulos Iudæos præuidisse, impiosq; nostri seculi Lutheranos, quos omnes immunditiæ, & superbiæ per quã maximè deditos esse nullus est, qui ignoret. Nec enim dominationi nec libidini parcunt, omnibus volunt dominari, dominationem à Deo datam tam summo Pontifici eius vicario, quàm toti ecclesiæ ordinibus, aspernari & omninò prosterne re nituntur, blasphemantes omnes ecclesiasticos, pios & religiosos viros, solaq; illis libido remansit amica. Mahometani omnes Christianos reges conantur opprimere. Et meritò quidè: non enim se coadunare volunt & vniri, ut ipsos omnino destruant, extinguant, & finè rætæ animarum perditioni tandè imponant (cū illos in ræto culmine clemētissimus Deus posuerit) ut iuxta desiderium beati Pauli abscindatur à terra, ad Gal. 5. Vtinã, inquit, abscindatur qui vos cõturbant. Sacratissima igitur virgo has sumopere dilexit virtutes. Vnde & humilitate, ruboreq; virginitatis suffusa vsq; in finem orationis Angeli nihil respondit, nihil quæsiuit. Dilectione porrò virginitatis, modum quærit, quo id fiat, quod ab ea Angelus exposcit, seruata, quã vnice custodiebat virginitate: omnia sciens Deo possibiliã, quæ haruduarum virtutum largitor & cõseruator est. Quas & filius Dei, virginisq;

Virtutes
duæ. s.
castitatis
& humi-
litis
Deo ma-
ximè pla-
cent.

Duo illa
peccata,
carnis &
superbiæ
valde De-
us odit
& punir.

Incredu-
li & Lu-
therani
præcipue
superbia
& libidi-
ne peccat

matris tantopere dilexit, vt in vtraq; se-
cū dum hominem perfectissim^o omniū,
ad humilitatem omnes conuocaret di-
cens: Discite à me, quia mitis sum, &
humilis corde. Cui cum patre & spiritu
sancto est honor, gloria, & imperiū per
omnia secula seculorū. Amen.

¶ *Tractatus. 21. in beati Luca Euan-
gelium ex cap. 1.*

ET respondens Angelus dixit ei: *Spiri-
tus sanctus superueniet in te, & virtus
altissimi obumbrabit tibi. Ideo q̄ quod nas-
cetur ex te sanctum vocabitur filius Dei. Ec-
ce Elisabeth cognata tua, & ipsa concepit
filium in senectute sua, & hic mensis est sex-
tus illi, quæ vocatur sterilis, quia nō erit im-
possibile apud Deum omne verbum.* Cum
Dei filius in mundū veniret, vt nos ad
coelestia regna perduceret, conueniens
erat vt eius mater coelestibus ciuib; si-
mitem gereret vitam. In regno autē cœ-
lorū, teste dño, neq; nubent, neq; nubentur:
sed erunt sicut Angeli Dei. Ideo an-
gelicam vitam gerit in terris illa, quæ
genitura erat authorem coelestis vitæ.
Propterea & illa virginitatem fœcun-
ditati opponit dicēs: *Quomodo fiet istud,
quoniam virum non cognosco?* Rationabi-
literq; & Angelus respondit modū cō-
ceptionis IESV, vt secunda de corrup-
tione sacratissima virgo assensum con-
ceptioni domini præbeat. Id autē qua-
tuor astruit, tribus. s. incorruptilib; re-
bus, & quarta possibilitatis maximæ.
Spiritus enim sanctus (inquit primò) *su-
perueniet in te.* Cum hoc incarnationis
mysterium virtute celebrandum sit spi-

ritus sancti, secunda sis virgo sanctissi-
ma virginitatis tuæ seruande, cum fœ-
cunditate generationis. Nunquam e-
nim spiritus corrūpit, sed integras red-
dit res illas per quas transire, vel in qui-
bus habitare consuevit. Legimus spiri-
tum sanctum, Gen. 1. super aquas futu-
rum eas, ferri, sine ipsarum aquarū cor-
ruptione, donauit generatione fœcun-
ditatem cete grandia, & omnes pisces
maris, volatiliaq; cœli creata sunt, ipsa
manente integra aqua. Spiritus (inquit
dominus, Io. 3.) vbi vult spirat, & vocē
eius audis, sed nescis vnde veniat, aut
quo vadat, sic est omnis qui natus est
ex spiritu. Per spiritum sanctum quoti-
die renascuntur homines, non tamen
corrūpuntur. Caritas Dei (inquit bea-
tus Apostolus, Ro. 5.) diffusa est in cor-
dibus nostris per spiritū sanctum, qui
datus est nobis. Et Sapi. 1. Spiritus do-
mini repleuit orbem terrarum, & hoc
quod continet omnia scientiam habet
vocis. Et Act. 2. Repleti sunt omnes spi-
ritu sancto, & cœperūt loqui prout spi-
ritus sanctus dabat eloqui illis. Nō enim
spiritus sanctus aliquid corrūpit, sed re-
dintegrat, nec violat per quæ transit, sed
confirmat. Cū igitur ipse, qui in te est
Maria, cuius te gratia plenam dixi, su-
peruenturus sit in te ad hoc opus per-
ficiendum, nihil est quod timeas de vir-
ginitatis tuæ integritate, quā ipse ma-
gis perficiet superueniendo, quā quis
quam opinari possit, eius virtute conci-
piēdo. Et virtus altissimi obumbrabit tibi.
Vide quantis te Deus adiumentis

spiritus
sanctus
non cor-
rumpit,
sed per-
fectiores
reddit
quas tan-
git res.

conferuet, quibus intemeratam tuam
virginitatem custodias. Nec tantū spi-
ritus sanctus superueniet in te, quo su-
perueniente custodiatur integritas tua,
sed etiam altissimi Dei virtus tibi um-
bram faciet, qua ita protegaris à concu-
piscentiæ æstu, vt nullum concipiendi
sentias calorismotum: sed tota diuina
virtute refrigerata absq; vllō carnis mo-
tu neq; concupiscētia aliqua mouearis.
Cum enim nulla sit virgo, quæ cōmix-
tione naturali concipiens, ab æstu libe-
retur concupiscentiæ: tu ita virtute spi-
ritus sancti concipiens, & vera existens
mater, sanguinem purissimum mini-
strans à quo dñi corpus formetur, nullū
senties caloris æstum: sed omnino spiri-
tu eleuata, virtus altissimi obumbrabit
tibi. Sic enim vero legimus in Isa. c. 23.
Super hoc laudabit te populus fortis,
ciuitas gētium robustarum timebit te,
quia factus es fortitudo pauperi, forti-
tudo egeno in tribulatione sua, spes à
turbine, umbraculum ab æstu. Umbracu-
lū igitur factus est dominus sacratissi-
mæ virgini in conceptione vnigeniti
filij sui, quoniam virtus altissimi obum-
brauit illam. *Ideoq; & quod nascetur ex
te sanctum vocabitur filius Dei.* Cum cō-
ceptus fuerit homo ille, tunc vocabitur
filius Dei, quoniam tunc, in illo vtique
instanti in vnitatem suppositi assume-
tur à verbo Dei, Cum igitur Dei filius,
qui ab æterno generatur à patre nō cor-
rumpat patrem: sic genit⁹ à matre in-
tegram seruabit matrē. Etenim sol per
quascūq; ingrediatur rimulas, non illas

Nec pa-
trē, nec
matrem
corrupt
filius Dei

corrumpit, nec extendit: sic sol iustitiæ
Dei verbū, cū introierit viscera tua non
integritatem minuet, sed augebit, & sa-
crabit. Secura esto igitur Maria pudoris
tui, quoniam nusquam spirit⁹ Dei, aut
ipse Dei filius habitationes suas corru-
perunt, immò sanarunt. Secura etiam
de concupiscētia concipientium mulie-
rū esto, quoniam virtus altissimi obum-
brabit tibi, erit enim tibi umbraculo,
vt protegaris à carnis turbine, vtq; libe-
ra sis concipiendo ab eius æstu. Quod
autem iam tibi quarto loco ppono, ini-
tiū est Aduentus Messia, non enim te
latet propheta Malachia. c. 3. corā Mes-
sia, & ante eius aduentū venturū præ-
cursorem ad parandas eius vias. Hic iā
conceptus est à sterili cognata tua Eli-
sabeth anu. A natura iam desperatum
conceptū habet in vtero, tres tantum-
modo, vt nascatur, restant menses, quo-
niam hic iam sextus est illi. Ecce ego
mittam Angelū meū & preparabit viā
ante faciem meam, & statim veniet ad
templū sanctū suū dominator, quē vos
quæritis, & Angelus testamenti, quem
vos vultis. Hæc tibi pando vt scias quia
non erit impossibile apud Deū omne
verbū: qui enim sterilem viri operatio-
ne foecūdat, quomodò non magis vir-
tute spiritus sancti virginem ad cōcipiē-
dū aptissimam foecundabit? Et quem-
admodū Deus potest sine corruptione
quocūq; voluerit intrare: poterit etiam
cū tuæ obseruatione virginitatis in vte-
ro tuo concipi, & de ventre tuo, te sem-
per virgine permanente, exire. His qua-

sterilis
foecunda-
tur, vt
præcur-
sor domi-
ni etiam
miraculo
nascatur.

diuini
huius
culi,
re ha-
corru-
tam.

coeleb-
logē p-
ptior e-
ad ob-
quia D-
quam
xoratu

tuor

Quor rationibus concludit Angelus ora-
 tionem suā, quibus satis ostendit virgi-
 nem sacratissimam posse concipere &
 parere sine suæ integritatis diminutio-
 ne. Sic superbenedictissimus Deus illā
 consolatus est, & nos omnes docuit quā
 ta integritate animæ & corporis illius
 teneamur obsequijs insistere, quantūq;
 curas nostras illi committere debeam⁹,
 qui sic operatus est in virgine cū fœcun-
 ditate integritatem. Non potest sanē
 mūdus duo hæc simul præstare: quem
 enim diuitem, fœcūdumq; rebus tem-
 poralibus, seu honoribus facit, hunc cor-
 ruptis moribus reddit. Nec enim quis-
 quam diues & opulentus existit quin
 corruptione mentis teneatur, dū enim
 alios spoliat ipse ditatur, dū alijs detra-
 hit sibi acquirit, si seruit māmone, Deo
 seruire non potest. Qui vero matrimo-
 nio coniuncti sunt, & si nuptiæ bonæ
 sunt, replētq; terram, tribulationem ta-
 men carnis habebunt eiusmodi, vt in-
 quit beatus Apostolus Paul⁹. 1. ad Cor.
 7. Sunt enim nimiū occupati & solliciti
 hui⁹ mūdi curis, anxietatesq; patiūtur,
 nec habent vmbraclū ab æstu concu-
 piscentiariū. Vnde & lamentabatur con-
 ceptū suum Dauid dicens, psal. 50. Ecce
 enim in iniquitatibus conceptus sum,
 & in peccatis concepit me mater mea.
 Qui autem domino seruat integritatē,
 sollicitus est, quæ domini sunt, quomo-
 do placeat Deo, sic hunc habet defenso-
 rem, & sub vmbra alarum eius protegi-
 tur, atq; cum sponsa inquit: sub vmbra
 illius, quem desiderabam, sedi, & fruct⁹

eius dulcis gutturi meo. Cant. 2. Nihil
 proinde impossibile cogitat cum Deo
 soli placere studeat, sciens quia non erit
 quicquam impossibile apud Deū, sed
 omnia quæcūque voluerit dominus fa-
 cere potest, qui omnipotens est: & quod
 cūq; facit optimè facit, & quæ nō vult
 facere iustissimè non facit. Securissima
 redditur anima cū hæc considerat, cum
 nouit omnia non tantū in se, sed in vni-
 uerso orbe iustissimè à Deo fieri, guber-
 nari, & permitti. Magnū utiq; solatiū
 est nosse omnia prudentissimè rectissi-
 meque à Deo gubernari. Tota liquefit
 in amore eius quem nouit omnipoten-
 tem, iustissimum, rectissimū, & sapien-
 tissimū esse. Itaq; summa sapientia nō
 potest errare, summa scientia non po-
 test falli: summa bonitas omne id quod
 melius est facit, summa omnipotentia à
 nullo potest impediri, quin omnia quæ
 velit faciat: omnia enim, quæ vult iu-
 stissima sunt. Sic anima læta fruitur in
 hac vita iucūditate interna gratissima.
 Propter quod & beatus Apostolus Pe-
 trus monet fideles. 1. c. 5. dicens: Humi-
 liamini igitur sub omnipotente manu
 Dei, vt vos exaltet in tempore visitatio-
 nis, omnem sollicitudinem vestrā projic-
 ientes in eum, quoniam ipsi est cura
 de vobis. Desinit anima, quæ Deo se
 subdit, sollicita esse, quod est iugū graui-
 simum super filios Adam, Sollicitudo
 hæc temporalis profecto inquietat ani-
 mam, consumit vitam, extenuat cor-
 pus, & multæ inde infirmitates oriūtur,
 quin etiam & multa peccata. Qui ve-

Diuices
 huius se-
 culi, mē-
 tē habēt
 corrup-
 tam.

Celebs
 loge pro
 prior est
 ad obse-
 quia Dei
 quam v-
 xoratus.

Nec curis
 ne solli-
 citudinē
 bus præ-
 munsur
 Deo inseq-
 uientes.

sollicitudo
 do tempo-
 ralis mul-
 torū ma-
 iorū cau-
 sa.

rò consilio Christi vsus (Mat. 6. Nihil solliciti sitis. & beati Petri: Omnem sollicitudinem proicietes in eū. & beati Apostoli Pauli ad Philip. 4. Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione, & obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum) nihil esse cogitat impossibile apud Deū, qui conceptum dedit sterili, qui virginitatem conseruauit in matre. Si dormierit non timebit, quiescet, & suauis erit somnus eius per Christum dominum nostrū, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorū. Amen.

¶ *Tractatus. 22. in beati Lucae Euangelium, ex cap. 1.*

Dixit autem Maria: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum. Non dixit euangelista: Dixit autem Maria ad Angelū, sed simpliciter: Dixit autem Maria, quasi non solum Angelo præbisset responsum, sed etiam Deo, cui se totam commiserat, cuiusque erat tanquam emptitia famula obsequio mancipata. Non quòd dubitaret fieri posse, quod Angelus nuntiabat, verum se tanto officio non dignam reputans, humillimè respondit: *Ecce ancilla domini*, ac si diceret: Postquam rationis vsus sum particeps semper me ancillam dñi reputaui, semper eius obsequij tanquam pecunia empram seruā me cognoui, nunquam meam voluntatem in me, sed eius fieri magnopere exoptaui. Quid est ergo, quod dominus meus à me ancilla sua quaerit? Fa-

Humilitatis mirum exemplum in beatiss. virgine.

ciat quod vult, quod sibi beneplacitum fuerit. Ego tanto filio me indignam reputo. Si tamen ille, qui omnia potest & omnia nouit, vult me sibi in hoc familiari, ecce ancilla sum, quæ præcipit adimplebo, ipse faciat, præsto sum illi in omnibus eius beneplacitis inferuire, fiat mihi secundum verbum tuum, id est quod locutus es, virginitate seruata me foccū dandam. O beatissima virgo, Deus tuū præstolabatur in hoc tempore consensum, virtutes cœlestes à te hoc obnixè postulant, vt eorum ruinae resarciatur, totum genus humanum ab ore tuo pēdet, eiusque salus, vnicum consensus verbum summopere flagitatur. Responde ergo foelicissima virgo, & mater, assensum præbe, ne moreris, ipse Deus hoc vult, ob hoc tibi nūtiū paranymphū destinauit, dic igitur: Assentio, consentio, volo quicquid Deus vult, me illi totam cōmitto, in illo tota confido, faciat quod vult, quod ipse vult hoc ego volo, fiat mihi secundum verbum tuum. Duo hic consideranda veniunt, & Dei dispositio mirabilis, qui omnia potens, virginis assensum præstolatus est, & exquasiuit: ipsius præterea virginis mirabilis & humillima responsio. Ad quid verò Deo cum creatura sua tantū colloquij: quid eius volūtatis expositio: quid quod id fiat modo tam longa oratio? Sufficeret dicere: Maria dicit Deus se velle, vt à te carnem sumat eius vnicum diuinum verbum. O mirabilis diuina dispositio, cum omnia possit nihil vult facere eorum quæ nobiscum agēda sunt, præ-

Libertaribus

Refid. tenent. animam curam tenent.

Deus pre-
stolatur
assensum
& volun-
tatem no-
stram in
iis quæ
nobiscum
agere
vult.

sine nobis, præstolatur assensum nrm, liberum arbitrium nrm donec velim⁹.

Hoc est quod signavit in Canticis. c. 2. sponsus dicens: Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas, ceruosq; camporū, ne suscitatis, neq; euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. Quod cap. 3. notabiliter repetit id ipsum dicens: Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas, ceruosq; camporū ne suscitatis, neq; euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit.

Mirabilis adiuratio fit filiabus Hierusalem, hoc est ciuitatis huius ecclesiæ militantis animabus, cæteros gubernantibus: ne suscitant dilectam animam, nec euigilare faciant donec ipsa velit: hoc est, nihil ita per vim fiat quin liberum sit vnicuiq; eligere quod bonum est.

Liberum
arbitriū.

Hoc est quod beatus Apostolus Petrus rectoribus insinuauit agendum dicens episto. 1. c. 5. Pascite, qui in vobis est gregem Dei prouidentes, non coactè, sed spontaneè secundum Deum, neq; turpis lucri gratia, sed voluntariè, neque vt dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Ex hac enim verò forma gregis multis placet ad residetiam omnes teneri, quib⁹ animarū cura incumbit.

Residere
tenentur
animarū
curam ge-
rentes.

Quod & dominus comprobare videtur dum Ioan. 10. inquit de bono pastore: Et ante eas vadit, & vocat nominatum. Quod & nos certissimè comprobamus: neq; ad domini sententiam, & beati Apostoli Petri eius vicarij quid aliud respondendū non videmus: ipsi aut quibus cura animarum incumbit, videant, ipsi quid respondeant principi

pastorum Christo, in suo vnusquisq; obitu exquirant. Nos quid aliud dicendū sit minime habemus, nisi illud quod dictum est ingressio ad nuptias sine veste nuptiali, qui cum nihil quod responderet haberet iustus est ligatis manib⁹, pedibusq; mitti in exteriores tenebras, vbi fletus & stridor dentium damnationem significat perpetuam. Neq; tamen licet scriptura neminē cogi vi dicat, abnuic, quin compellamus intrare iuxta verbū domini flagellis, & carceribus, & similibus pœnis iniquos in salutis viam, quatenus resipiscant à via iniqua, ne suo prauo consilio & iniquo exemplo cæteras in caulis oues corrumpant. Verū sunt quædam supererogationis opera, quæ non vi, sed bono consilio sunt suadenda hominibus. Hoc autem quod à sacratissima virgine exigebatur summæ dignitatis, summæ excellentiæ, summæ obedientiæ erat opus. Idcirco tot illi suadet verbis ab Angelo, tanta oratione postulatur, quousq; ipsa voluit & respondit: *Fiat mihi secundum verbum tuum.*

Nec mysterio vacat, quod adiuratio sponsæ per capreas, ceruosq; camporū fit. Nempe hæc animalia agilia sunt ad fugiendū, in altasq; rupes ascendendum. Per illos igitur, quorū posuit Deus pedes sicut ceruorum, & super excelsa statuit, ita vt fugerent aduersariorū dæmonum tendiculas, quiq; velut capreæ folijs arborum pro bene conditis cibus, & loco delicatarum epularum crassioribus esculentis contenti, in solitudinibus commorantes, hæc supererogatio-

sunt que
dā Chri-
stianorū
opā quæ
non vi,
sed sus-
sione, &
spiritu
sancto co-
operante
adimplē-
tur.

nis opera adimpleuerit, non vi, sed moti à spiritu sancto in corū cordibus habitante. Per hos (inquam) adiurat rectores ecclesie ne vi coerceant illos imitari, nisi à spiritu sancto moti spōte sua velint ad altiora perfectionis vitæ transire. Ad impletum nunc est, quod Deus dū malediceret serpenti. Gen. 3. ait de muliere inter cætera serpenti indicta mala: Ipsa conteret caput tuū. Caput ipsius serpentis superbia est, quemadmodum dicere consueuimus de superbis hominibus quod capitones sint, id est suæ sententiæ & voluntatis, tanquam omnia scientes & pro libitu facientes. Etenim ipsa sacratissima virgo Deum generans, caput serpentis, superbiam ipsam scilicet contriuit: cum ille superbia ceciderit, hæc humilitate subleuata sit. Ecce enim dum in Dei matrem asciscitur, dum ab Angelo id fieri procuratur, summa humilitate respondit: Ecce ancilla domini fiat mihi secundum verbum tuū. Tanta hæc fuit rectè intuenti humilitas, vt nunquam in hoc seculo ad id vsque tempus talis sit in filijs hominum reperta. Hæc namq; verba talè præferunt sententiam: Ego ancilla sum, fiat mihi secundum verbum tuū. Sicut enim seruus, siue ancilla ita in manu & potestate domini sui est, vt si illi magna & pretiosa promittat, adhuc in eiusdem dñi voluntate sit non adimplere pmissum: neq; ideo in iudiciū à seruo trahetur dñs, eo quòd aliquid pretiosū verbotenus sponderit, nec soluerit. Ita virgo sacratissima humilitate voluit dño obtempera

re, vt quauis consensum præbuerit ex parte sua, ex parte tamè domini illum liberum ad faciendum protestaretur, dū se ancillam reputat & dicit: cuius est si ne querela in omnibus domini sui voluntatem exequi. Adimpleta est nunc mirabilis Dei dispositio, vt eo ordine nostram operari dignatus sit salutem, qua damnatus Lucifer nostram machinatus est perditionē. Ille ad primos parentes tētandos ab imis inferis exijt, mulieremq; adiuit: Angel⁹ à summo missus cælo humillimam virginem salutauit. Ille perditionis verba cum muliere contexit: Angelus ad virginem salutis æternæ verba profert. Ille cibum arboris vetitæ suadet: Angelus verbū, angelorum cibum, virgini incarnandū proponit. Ille sic suadet: Eritis sicut Dij scientes bonum & malū: Angelus in Dei matrem virginem sollicitat. Ille mulieri mentitur: hic quæ filia: Dauid proponit vera sunt omnia. Ille: Eritis sicut dij, hic; Verus filius Dei est què concipies. Illa superbè & contēnens Dei præceptū comedit, & dedit viro suo: hæc se ancillam reputans concepit, & dedit Dei verbum incarnatum mundo, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 23. in beati Luca Evangelium, ex cap. 1.*

Dato autem consensu à virgine sacra, continuò verbum caro factū est in vtero virginis, conceptusq; Deus & homo: quod dicitur contigisse me-
dia

Incopa-
rabilis
humili-
tas in vir-
gine Dei
para cer-
nitur.

Fraudu-
lenta da-
monisma-
chinatio
cōtrario
ordine di-
uino de-
struitur.

Media no-
de verbū
caro fa-
ctum in
vtero vir-
ginis.

dia nocte. Iuxta illud Sap. 18. Cum enī quietum silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tu^s domine exiliēs de cœlo à regalibus sedibus venit. Sic etiam dicitur, nouem decursis mēsis eadem hora natum esse dominū, quoniam pastoribus annuntiata est eius sacratissima natiuitas, dum vigiliis noctis custodirent super gregem suum. Quod autem dicitur exiliens, simile est quod David psal. 18. dicit de illo: Exultauit vt gigas ad currendam viam, à summo cœlo egressio eius, & occursum eius vsque ad summum eius. Sed quid in tanto mysterio possit humana fragilitas cōsiderare, quid dicere, vel quid scribere nescimus. Admirari, & stupefcere magis libet quàm aliquid proferre. Profectò si videremus solem istum illuminantem terram se claudere in vterum alicuius virginis, stupefceremus, nec quicquam aliud, quàm admirari audeamus. Quid igitur aliud dum verbum patris splendor, sol iustitiæ in vtero virginis carne indutus nobis prædicatur, audebimus, quàm mirari, & obstupefcere? Cum rustici in splendidis regum nuptijs volunt videre quid in palatio agatur, non audent interiores domos penetrare, sed ante fores domus regiæ cōsistens aspiciūt rerum quæ gerūtur magnitudinem; sic nos non audētes introspicere mirabilia, quæ in Dei incarnatione, & in his supremis nuptijs agūtur in palatio vteri virginis, manebimus ante fores mirantes & obstupefcientes tan-

tæ solennitatis magnitudinem, tantam nuptiarū celebritatem. Atq; inter cætera quinq; mirabilia, à longe affectibus depositis temporalibus, cum Moyse rubum ardentem, & illæsum semper permanentem considerantes. Primum & nunquam antea auditum mirabile est considerare, Dei nostri decretū hoc ante mūdi creationem sic fuisse constitutum, nemine hoc merente hominum, nec etiam si omnia in vnum congreges merita angelorum. Sola pietate, sola bonitate sua, sola misericordia sua, nullis exigentibus meritis generis humani. Quod B. Ioan. 1. c. 4. maximè cōmendat dicens: In hoc est charitas non quasi nos prius dilexerimus Deū, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filiū suum propitiatorem pro peccatis nostris. Charitatem Dei voluit cōmendare, quæ in hoc ostenditur, quòd ipse propria bonitate nostram miseriam respiciens, & videns sine adiutorio in profundum labi genus humanū, motus est sola charitate, sola bonitate sua: & cū nos ipsum non dilexerimus, ipse motus est ad diligendos nos, & filium suum misit in vterum virginis, vt homo factus pro peccatis nostris esset propitiator. Obstupefcite, inquit Isa. 29. & admiramini, inebriamini, & non à vino: mouemini & nō ebrietate, quoniam miscuit vobis dominus spiritum saporis. Et Ieremias. 31. longè dominus apparuit mihi & in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Et in eodem capite: Quia creauit dominus nouum super

Quinq; admirati-
one dig-
na in co-
ceptione
virginali
confide-
randa.

summa
Dei char-
tas erga
genus hu-
manum.

In cōcep-
tōis mo-
mēto ita-
tim pfe-
ctissimū
vsum ha-
buit Chri-
stus.

terram, fœmina circūdabit virū. Quoniam dñs à puncto primo sue superbe-
nedictissimæ conceptionis vir fuit per-
fectus in corpusculo minimo, vsum ra-
tionis perfectissimū habens, visioneq;
diuina perspicuè fruens, diuino vnitus
verbo. Ideò dicitur vir circūdatus fœmi-
na, quoniam totus vtero eius portaba-
tur, & vallatus nutriebatur vsq; ad no-
num mensem, quando carne indutus
dignatus est nasci. Secundum mirabile
est quòd hoc fecit Deus cū adhuc pec-
catores essemus. Iniqui eramus, & mul-
tis demeritis tenebamur astricti: attamē
dñs dignatus est homo fieri. Hoc est
quod mirabatur B. Apostolus Paulus
ad Ro. 5. dicens: Vt quid enim Chri-
stus cū adhuc infirmi essemus pro im-
pijs mortuus est? Pro iusto enim quis
vix moritur, nā pro bono forsitan quis
audeat mori. Cum igitur vix pro bono
quis oppetat mortem, dominus cum ad-
huc impij essemus incarnatus est pro
nobis, natus, & passus. Tertium mirabi-
lius est quod cū adhuc inimici essemus
hoc fecit, quod in eodem capite paulò
inferius beatus Apostol⁹ pōderat. Post-
quam enim dixit, cum adhuc infirmi
essemus, addit: Si enim cū adhuc inimi-
ci essemus reconciliati sumus per mor-
tem filij eius. Cum essemus peccatores
& infirmi mirabile fuit hæc pro nobis
facere, multoq; mirabilius cum inimi-
ci essemus pro nobis incarnatū esse na-
tū & passum. Sed ne fortè in hac inimi-
citia fallatur aliquis dicens: Non sum
hæreticus, non blasphemus in Deum,

non peiero: quomodo ergo inimicus
sum? Multi enim erant illo tempore,
qui his peccatis non tenebantur aduer-
sus Deum, sufficit si peccet in proximū,
nam omne peccatum in proximum est
etiam peccatū in Deū. Quid ad Deū,
inquiūt aliqui, si occidam, si sim raptor
alienarum facultatum, si sim fornica-
rius? Maximè inquam. Quocunque
enim modo pecces transgressor es le-
gis. Nam qui dixit: Non assumes nomē
Dei tui in vanum, ipse præcepit: Ne sis
fornicator, nec occisor, nec raptor.
Quēadmodū enim si quis fugiens ini-
micum regis, vel magnatis domū in-
grediatur, ibique sub regis protectione
permaneatur, quisquis illum læserit regē
offendit & lædit: sic omnes homines in
hac domo Dei sub eius protectione vi-
uunt, cœlum enim sedes eius est, & ter-
ra scabellum pedum eius. Quisquis in
fratrem peccat in Deum peccat: lædit
enim illum, qui in domo Dei habitat,
& sub eius protectione viuunt. Lex etiā
naturalis est: Quod tibi non vis fieri, al-
teri ne facias. Hęc lex insita est à Deo in
cordibus omnium hominum. Cū quis
verò alteri facit, quod sibi fieri non vult
peccat in Deum, quia naturam ab ipso
conditam rectisq; legibus institutā trās-
greditur. Sic & beatus Apostolus Paul⁹
prima ad Cor. 8. cum quidam non cu-
rarent proximorum scandalū de man-
dicatione eorum, quæ idolis immola-
bantur, dicit: sic autem peccantes in fra-
tres & percutientes conscientiam eorū
infirmam, in Christū peccatis. Quod

Peccās in
proximū
inimicus
est Dei.

Peccās in
fratrem,
peccat in
Deum.

Miri-
duo-
trem-
diu-
carn-
ne-
tur.

& dominus Matt. 5. manifestè ostendit dicens: Si ergo offers munus tuū ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tūc veniens offeres munus tuum. Si ergo Deus cum in proximū peccamus munus nostrum non recipit priusquam offensæ fratris satisfaciamus, procul dubio ipse Deus dicitur offensus, & in illum peccamus dum peccamus in fratrem. Quomocunque ergo peccatores essemus siue in Deum, siue in proximum inimici Dei eramus: & cum inimici essemus, Deus misit filium suū hominem factum in vterum virginis, vt per sanguinem eius reconciliaremur ipsi. Quartum mirabile, quod in hoc sacrosancto mysterio incarnationis Deus operatus est duorum extremorū æquatio fuit. Deo & homo extrema sunt, creator & creatura extrema etiam sunt. Deus & homo, homo & Deus in vtero virginis ita coniunguntur, vt Deus fit homo, & homo fit Deus. Duo sunt in mūdo, quæ maximè omnia æquāt, scilicet mors & amor. Hæc est vis mortis, sicque habet in titulis: Mors omnia æquat. Si velles regem viuum tibi æquare, flectereque illum, corrueres, non enim posses vi illum ad quæcunque velles cogere: cæterum illum mortuum si spectes, iam æquatur agricolæ pauperrimo. quod si ossa tibi ostendantur Imperatoris, & sutoris, ita æquata sunt, vt ossa non possis distinguere

ab ossibus. Hanc conditionem mortis omnia æquantis reperies in amore. Ideo Cant. 8. sponsus dicit sponsæ: Fortis est vt mors dilectio. Iam vidimus fortitudinem mortis omnia æquantis, sic & amor omnia æquat. Disparēs sūmè sunt Deus & homo, amor tamen Dei æquauit hæc duo, & Deus factus est homo, vt homo sit Deus. Legimus 4. Reg. c. 4. cum Eliseus vellet suscitare filium hospitis suæ, ascendit in cænaculum vbi corpus mortui pueri iacebat, & incuruauit se super puerum, imposuitque os suum ori pueri, oculos similiter, & faciem, manus manibus pueri coniunxit, & reuixit puer. Inclinauit coelos & descendit Deus, ps. 17. diuinitatiq; adiunxit humanitatem, ita vt oculi illius dicantur Dei oculi, facies similiter, manus, pedes, totumq; corpus. Quintū mirabile hodie virtutib; cōtingit, quas & si philosophi magnas dixerunt, summisq; laudibus extulerunt, vt Aristoteles in Ethicis, & Plato, & in multis se exercuerūt egregiè: vt Diogenes in paupertate, Democritus in contemptu mundi, & alij similiter, nūquā tamen visæ sunt virtutes in maiestate, quæadmodū in Chro, & in virgine gloriosa. Ibi mirabiliter exaltata humilitas, virginitas sublimata, ibi patiētia sūma, māsuētudo mirabilis, ieiunia, & orationes inestimabiles, charitas nusquā visa: ita vt iam sit honor pauperē esse, quisquis p Chro hoc elegerit: sic p focūditate callitas, p vindicta patiētia, p odio vsq; ad inimicos amor. Quæadmodū

Mors & amor omnia æquant.

Mirificè duo extrema in diuina incarnatione æquatur.

Virtutes in maiestate visæ sunt primum in Christo, & virgine eius matre.

enim cum rex aliquo vestitur panno, omnes cupiunt illo vestiri: sic cū Christus dominus verus Deus in se suscepit omnes virtutes tribuit illis pretium maximū, vt quæ parui pendebantur, sicut paupertas, patientia, inimicorū amor, iam sint veris Christianis maximè honori, & decori: quod reddet suis imitatoribus Christus dñs, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum.

¶ *Tractatus. 24. in beati Lucae Evangelium. ex cap. 1.*

ADhuc autem quærendum est nobis quibus virtutibus vsq; adeò placuerit Deo beatissima virgo, vt mater Dei effici mereretur, & in toto terrarū orbe hæc super oēs fœminas tot, tãtisq; fuerit prædita & prædicata virtutibus. De genere vero non est quærendū, cum ipsa sit de Dauid profapia descēdēs, pro ut satis docent sacri euāgelistæ. Nec enī secundū legem licebat alteri despōsari nisi viro de tribu sua, ne confunderetur terrene possessiones. Sola tribus Leui, cui nō est data fors terrena, poterat, cui vellet, nubere. Cū igitur Ioseph de tribu Iuda natus sit, satis cōstat ex eadē tribu regia natam esse beatissimam virginem. Virtutū autē, quibus prædita fuit (quod nostra deposcit intēro) primā reperim⁹ in illa basim & radicē omniū aliarū quibus pollebat, fidē. Siquidem sine fide impossibile est placere Deo. Tãta enim in Deo fuit eius firmissima & indubitata fides, vt spiritu sancto afflata beata Elisa

beth eā ob hanc in primis extulerit dicēs: Et beata quæ credidisti, quoniam pficietur ea, quæ dicta sunt tibi à dño. Fides radix est oīs meriti, & oīs iustificationis. In hac enim (inquit B. Apostol⁹ Paulus ad Heb. 11.) testimoniū consecuti sunt senes. Iam proinde intelligim⁹ quàm lōge à salute distent hæretici, q̄ verā fidē à se propulerūt, & vnusquisq; quod vult credit, vnde & inter illos tot schismata, quotq; sunt dissiēsiones tot fides: & tot fides quot capita. Vnū dicit Lutherus, aliud Ecolāpadi⁹, aliud Melāchton, aliud Brētius, aliud Anabaptista, nec surdi tantis rumoribus audiūt B. Apostolū Paulū ad Eph. 4. clamantem: Vnus domin⁹, vna fides, vnum baptisma. Quod idem est profectò ac si diceret: Qui vnum Deum creditis, illi vnā tantū fidem præstare, nec enim vni Deo tot possunt conuenire diuisiones fidei. Ecclesia verò catholica quemadmodum vnum Deū colit in essentia, trinū in personis, vnā illi fidem orthodoxam præstat, & vnanimiter credit. Tantā igitur habuit virgo sacratissima fidē, vt merito hanc illi velut basim & fundamentū totius eius sanctitatis extolleret beata Elisabeth spiritu sancto repleta dicens: & beata quæ credidisti. Sic certè oportet vnum quemq; fidei firmiter inhærere, vt non moueatur omni vento doctrinæ, sed potius columnæ huic innixus in omnibus sumat scutū fidei, in quo possit omnia tela ignea inimicis secundū Apostolū extingueri. Et cui iuxta Apostolū Petrū resistat fortis existens in fide. Secūda eius

Fides radix oīs meriti & iustificationis.

Apud hæreticos nulla fides, cum non habeant vram & vnam fidem

Virtutū præcipua in sacratiss. virgine fuit fides.

Nubere non poterant Hebrææ nisi alicui ex propria tribu.

spir sancti iustitia super iudicium odiosum sequi Deum

eius virtus, qua fuit disposita ad Deum
 concipiendū humilitas extitit. Repellit
 namq; humilitas primū obstaculum,
 quod peccator opponit ne à spiritu sctō
 inhabitetur, nepe supbiā. Neq; enī su-
 perbi ab initio (inquit scriptura) tibi pla-
 cuerūt. Iudith. 9. Et Ecclesiastici. 10. Me-
 moriā superborū perdidit Deus. Et ite-
 rū ibi: Radices superborum gentiū are-
 fecit Deus, & plantauit humiles ex ipsis
 gentibus. Etenim Deus, qui veritatis est
 amator, & perdit omnes qui loquūtur
 mendacium, superbiam execratur, quo-
 niam mendacium grauissimū est, hu-
 militas autem veritas. Qui enim super-
 bit non agnoscit se omnia à Deo rece-
 pisse, quæ habet, siue in bonis nature, si-
 ue fortunæ: sed quod Deo referre cum
 gratiarum actione tenetur, hoc sibi ar-
 roganter cæteris despectis tribuit. Quē
 admodum pharisæus, qui dicebat: Nō
 sum sicut cæteri homines. Qui verò
 se omnia recepisse à Deo cognoscit, cū
 gratiarum actione se humiliat in omni-
 bus, cognoscens cuncta esse à Deo, nec
 proximos non habentes despicit, nec
 se se iactitat: sed indignum se recognos-
 cens gratias agit bonorū omnium lar-
 gitori. Vnde & beatus Petr⁹ dicit: De⁹
 superbis resistit, humilibus autem dat
 gratiam. prima. 5. Quod idem beatus
 Iacobus in sua epistola. c. 4. refert iisdē
 verbis dicens: Deus superbis resistit, hu-
 milibus autem dat gratiam. Tanta au-
 tem præfulsit humilitate beatissima vir-
 go, vt nulla vnquam in terris visa sit vir-
 go æquē humilis, & in consilijs suis sub

missa, nihil de se præsumens, sed om-
 nia Deo referens. Quæ se dū audit tot
 præconijs laudari ab Angelo, humillimē
 respondit: *Ecce ancilla domini.* Ter-
 tiò disposita est virtute castitatis, virgi-
 nitatis, & puritatis. Hæc verò virtus
 valde proximam reddit animam Deo,
 iuxta illud Sapi. 6. Incorruptio facit pro-
 ximum Deo. Et Eccl. 26. Omnis autē
 ponderatio non est digna continentis
 animæ. Cum autem tanta puritas, tan-
 ta virginitas, tāta continētia in sacratis-
 sima virgine præfulserit, p̄xima admo-
 dū facta est Deo, tantumq; proxima, tā-
 tumq; dilecta, vt sola fuerit, quæ præ om-
 nib⁹ illi placuerit, in cuius vestiretur vt
 ro carne. Sed oportet qui castitate pollet
 humilitate vestiri, castitatēq; cū humili-
 tate sociare, nisi velit vtriusq; meritū p-
 dere. Quinq; virgines fatuę virgines e-
 rant, cæterum fatuis nimiū de castitate
 præsumentibus nulla cura humilitatis
 fuit, vnde audire meruerunt, Matt. 23.
 Amē dico vobis, nescio vos. Caueāt au-
 tem humiles ne parū illis sit castitas cu-
 ræ, caueant continentis ne humilitate
 reiecta superbiant, & huius sæculi curis
 se astringant. Ipsa enim verò scriptura,
 quæ Deo proximū fieri dicit castū, lōgē
 à Deo fieri clamat superbū. Quod au-
 tem nihil valeat comparari continenti
 animæ sic accipiendū est, nisi per super-
 biā meritū continentiaē amittat. Inde
 etiam in Ecclesia mos est cū concedun-
 tur à summo pōtifice indulgētiæ, nō da-
 ri facultatem confessoribus cōmutandi
 castitatis vota simplicia, quoniā non est

spiritus
 sanct⁹ nō
 inhabitat
 superbos
 imò ma-
 ximo eos
 odio pro-
 sequitur
 Deus.

Castitas
 proximā
 facit ani-
 mā Deo.

Castitatē
 humilita-
 te comita-
 ri esse, vt
 mereatur
 necesse
 est: & vi-
 cissim.

Continē-
 tiæ meri-
 tum per
 superbiā
 amitti-
 tur.

Casti-
tis virtu-
ti nihil
æquale.

quicquam æquale in quod tanta possit
comutari virtus, dicente Sapiētia: Om-
nis ponderatio non est digna continen-
tis animæ. Quarta eius dispositiva vir-
tus fuit sapientia. Omnia enim (inquit
scriptura Sap. 8.) quæ desiderantur, sapiē-
tiæ non possunt comparari. Virtus enī
est sapientia eleuans à terrenis, & collo-
cans animam in excelsis oratione & cō-
templatione. Nec hoc dicimus sapien-
tiam, quod vulgo dicitur de homine do-
cto, nempe aliud est esse sapiēte, aliud
scientē. Vtinam oēs qui scientes sunt, sa-
pientes essent. Vera autē sapientia humi-
lis est, casta est, eleuatur in excelsorū me-
ditationē, tēporalibus affectibus mitiga-
tis, terrenisq; calcatis. Sciētia secū-
dum Apostolū inflat, charitas autē ædificat. 1.
Cor. 8. Qui enim verā charitatem possi-
det, ille verē sapiēs est. Tanta itaq; præ-
dita fuit sacratissima virgo sapientia, vt
merito ab ipsa sapientia increata, verbo
vtiq; diuino in matrem eligeretur. Ver-
rūm & si tot virtutib⁹ Deo gratissimis
virgo sacratissima disponebatur, non ta-
men hæ solæ virtutes attingūt ad sum-
mū, nisi sint gratia conditæ. Est enī gra-
tia sicut sal, qui omnibus cibis condime-
ntū tribuit. Ideo Angelus nō dixit, Aue
virgo purissima, fidelissima, humilli-
ma, sapientissima: sed quid inquit?
Aue gratia plena, hæc te virtus Deo p-
ximiozem fecit, hæc coniunxit, forma
nanque est, quæ dat esse rebus, & illas
in esse constituit secundum philoso-
phum. Cum ergo charitas siue gratia
forma sit omnium virtutum, per illam

sapiētia
vera que
fit.

scientia
à sapien-
tia mul-
tum dif-
fert.

Gratia sa-
li compa-
ratur.

Gratia est
tanquam
forma
quæ dat
esse reb⁹.
atq; ita
formavit
tutum.

Deo proximioze modo coniungimur.
Nempè ea quæ vniuntur, in aliquo si-
mili vniuntur. Quemodmodū si duo
lapides, vel duo ligna velis inuicem co-
pulare, necesse est vt illa parte, qua co-
pulanda sunt complanentur, & sectio-
ne adinuicem assimilentur, vt recte cō-
iungantur. Sic etiam charitate & gra-
tia coniungimur Deo perfectè, quoniā
Deus charitas est. Quamuis enim fide
etiā vniamur Deo, illa tamen vnio quæ
est per fidem non est ita perfecta, vt il-
la quæ est per charitatem. Vnde sola
fides non sufficit ad salutem, nisi illa sit
associata charitati, secundum Aposto-
stolum ad Gal. 5. Nam in Christo I E-
S V neque circumcisio aliquid valet,
neque præputium, sed fides, quæ per
charitatem operatur. Ideo Apostolus
Ioannes cum diceret: Deus charitas
est, addidit, & qui manet in charita-
te, in Deo manet & Deus in eo. Ange-
lus igitur à præcipua virtute cepit ora-
tionem suam dicens: *Aue gratia plena*.
quasi diceret, hæc decorauit oēs virtutes
tuas: hac sūm opere placuisti Deo. Ne-
cesse igitur est quisquis vult Deo in æter-
num coniungi, gratiam, quam in bap-
tismo suscepit, conseruare, & nunquam
ab illa excludi: quod si cōtingat, iterum
per poenitentiam restaurari. Oportet
etiam ipsam gratiam bonis operibus
augere: eam nāq; beata virgo augere
nō desijt: tantāq; illi Deus indies magis
ac magis gratiam contulit, vt Angelus
nō solu diceret: Aue gratia dotata, vel
sufficienti gratia decorata, sed plena.

Per chari-
tatē vni-
mur Deo.

Fides so-
la no
sufficit ad
salutem,
nisi asso-
cietur
charitati

aduertā
cōsiliar-
regi), &
expedit
onibus
præfun-
Bonis o-
peribus
gratia at-
genda.

O beatissimam animam tãto dono plenam, o sacratissimum corpus tanta puritate refertum, o foelicissimũ intellectũ tanta sapientia prãditum, tamq; sublimi fide illustratũ. Tu nobis o domina à dilecto filio tuo domino nostro Iesu Christo impetra corporis puritatem, mentis fidem & sapiẽtiam, animæ gratiam, qua illũ vnã cũ patre & spiritu sancto in regno cœlorũ ppetuò laudem. cui honor, gloria, & imperiũ est in secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 25. in beati Luca Evangelium, ex cap. 1.*

ET discessit ab illa Angelus. Non opus fuit amplius moram trahere cum consensum beatissima virgo prestitisset. Opus suũ perfecit, legationem adimpleuit, consecutus est, quod postulauerat, discessit. Non enim otiose detinetur in suis officijs Angeli, sicuti solent homines, qui multotiens moras protrahunt, vt miseros proximos detentos fastidio conficiant, ipsiq; magna stipante caterua incedant superbè: in illa interim mora sepe metiuntur, sepe fallunt, sepe vacuos domũ remittunt negotia gerentes. Quod etiam plerũq; cum magno animarum periculo fit, dũ post exhausta marsupia domũ vacuos remittunt sibi commissos à regibus vt expedirentur. Nec solũ illos, verũ etiam reges ipsos culpa hæc comitatur, qui cũ possent vel dierũ triũ spatio, aut vacuos, vel saltem mitioribus responsis homines dimittere, p multos eos menses atq; etiam annos, post se trahunt suspesos. Discedete

igitur Angelo in ipsa hora tria illa studeat, & mirabilia omnia excedentia facta sunt: videlicet, corpus Christi spiritus sancti virtute organizatum, anima creata, corporiq; infusa, & simul coassumptus homo ille à verbo Dei in suppositi unitate, tãta velocitate, & momentanea operatione, vt natura humana nunquã per se subsisteret, sed cõtinuò genita, & à verbo assũpta eodẽ momento in verbo subsistens, in illo suppositata, verbũ sit illius hominis suppositũ, cui oēs referuntur actiones: ita vt iam dicam Deũ cõcipi, nasci, mori, resurgere, & ijs similia. Formatum est corpusculũ in illa quantitate, qua per sexaginta dies possit in alijs corpusculũ formari, nã in alijs infantibus masculis solet illo tẽpore anima à Deo creari, & infundi. Aliqui doctores hæc paruulã corpusculi dñi quantitã ad instar fuisse dicunt formicæ alatæ, vel apis. Quod ne quisquã miretur, memor sit illorũ volatiliũ paruutatis, habet nepe formica alata vel apes in illo paruo corpusculo caput, pedes, oculos, os, dentes, viscera. Si igitur in tã paruulo volatili reperiuntur hæc mēbra, quid mirũ si corp⁹ dñi dũ formatur in vtero virginis in paruulo corpusculo habeat omnia humana mēbra à spiritu sancto formata, & rationali anima creata & à verbo assũpta? Dixerat illi angelus: Non erit impossibile apud Deũ quicquid velit facere, sicq; factũ est. Fact⁹ est autẽ virginis vterus nõ tantũ terrestri paradysus, quem habitauerunt primi parentes, sed cœlestis: qm̃ cõtinuit in se animã maiori gloria

In hora finita facta lutiõis angelicę, mirabilia tria maxima eueniunt.

Forma corpusculi Christi in instanti cõceptiõis formati in virginis vtero

Virginis vterus factus celestis paradysus.

gij illu

clausi
vni.
rDeo.

des fo
no fu
it ad
utem
si affo
erur
aritati

aduertat
cõsiliarij
regij, & q
expediti
onibus
præsunt.

onibus
ribus
aria at
nda.

illustrem, quàm fuerit aliquis spiritus beatus in cœlo. Proculdubio enim anima Christi maiorem habuit gloriã in suã superbenedictissimã conceptionis instanti, quàm aliquis in cœlo spiritus beatus: cū ipse sit rex angelorum & caput. Nulli enim angelorum vnquam dictũ est: Filius meus estu, ego hodie genui te: Postula à me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuã terminos terrã. Data est illi scientia omnium præteritorum, præsentium, & futurorum, quæ sunt in potentia creaturæ. Christo datus est honor & principatus, omnes gentes seruiant ei in æternum. Et Apostolus Paulus ad Collos. 2. in agnitionem Dei, & patris, & Christi Iesu, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi. Et in eodem cap. Qui est caput omnis principatus & potestatis. De gloria autẽ eius, ps. 21. In te proiectus sum ex utero. Et ps. 72. Tenuisti manũ dexteram meam, & in voluntate tua deduxisti me, & cū gloria assumpsisti me. Nemo assumptus est cum gloria ex utero, nisi solus Christus, cuius sacrosancta anima ab instanti suã benedictissimã conceptionis glorificata est, & totus homo à verbo in unitatem suppositi assumptus. Quod perspicuè beata Elisabeth dum spiritu sancto in visitatione virginis sacratissimæ repletur, protestata est, cū illam dicit beatam, & matrem Dei nominat. Non enim hoc diceret (vt suo loco Deo donante latius dicemus) nisi iam haberet in utero hominem & Deũ conceptũ.

In instanti conceptionis Christi anima glorificata. —

Hæc omnia supra naturæ cursum aguntur, quemadmodũ & à matre virgine Deus homo concipitur. Talis conceptio, talis partus decebat Deũ. Angelus igitur discessit ab illa quam reliquit statim in Dei matrem assumendam. Sciebat enim mysteria hæc cõtinuò in utero sacratissimæ virginis fore celebranda, neq; sua opus esse præsentia, cū spiritus sanctus verus Deus eius hoc esset facturus. Remansit virgo sacratissima spiritu eleuata, sublimata mente, & præter omnes eius virtutes & perfectiones alia longe sublimiore exaltata, vt mater Dei esset, & virgo. Hæc sunt opera tua ó ineffabilis Deo nullis cogitationibus fati vnquam considerata, nullis gratiarum actionibus fati vnquam collaudata, nullis obsequijs vnquam à toto humano genere dignè remunerata. Per hũc dominum in utero virginis conceptum Christum redemptorem nostrum te laudant Angeli, te adorant dominationes, tremunt potestates: seraphim etiam & cherubim laudare non cessant continuè gratias referentes. Ingratum genus humanũ, pro quo talia in utero virginis operatus es, te non agnoscit, non seruit, non laudat, non assiduè meditatur, non semper gratias refert: retulerunt Apostoli, reddiderunt martyres, quemadmodũ potuerunt, non tamen aliquis aliquando persoluit, quæ tibi debentur laudes, quas si quis magis reddidit, ipsa fuit, de qua conceptus es & in cuius utero recludi voluisti. Sed quid hæc omnia pro tanto beneficio sola tua

Genus humanum ingrati erga Deũ

pie-

pietate collato generi nostro? Quod au-
 tem peius est, in multis te singulis die-
 bus offendimus, oēs oblitī tantæ magni-
 tudinis beneficij, quod neq; ab ipsis spi-
 ritibus angelicis debita gratiarū actione
 potest æstimari. Fac nos domine, fac so-
 la tua pietate, qua nostri sic misertus es,
 fac tibi perpetua charitate coniungi,
 fac amare, fac diligere, fac penitere, mu-
 ta mores, muta vitam, qui pro nobis il-
 lam cum morte cōmutasti. Sine te ni-
 hil facere possumus, nihil cognoscere.
 Cæci sumus, parua huius mundi nobis
 videntur magna, acerba dulcia, tuæ vo-
 lūtati contraria amamus, tibi placita ne-
 gligimus. Tu creator, tu reparator no-
 ster, qui omnia de nihilo creasti, qui nos
 tuo sacratissimo aduentu in carne, &
 morte sacratissima redemisti, miserere,
 quibus tanta præstitisti. Tu fecisti vt es-
 semus, tu dedisti vt te cognosceremus,
 tu in gremio sacræ tuæ sponse Ecclesię
 nos nutriuisti sacramentis, renouasti, &
 conferuas. In multis te offendimus om-
 nes, & ingrati dici meremur, cū tibi nō
 rependimus gratias nostræ fragilitatis,
 quas merito tenemur singulis horis tuę
 maiestati reddere. Non ergo obliuiscaris
 nos domine, neq; in manibus carnis
 nostrę animas nostras relinquant, quas tā
 tismysterijs redemisti, & pro quibus dig-
 natus es incarnari. Tyrānus nempe ho-
 mo iste noster vetus nihil nouit nisi que
 illi per sensus præsentantur, qui subdo-
 li, & fallaces nimis sunt, dū per accidē-
 tia, quæ norunt, iudicant, rarōq; ad ra-
 tionē, & fidem tuam conuertūtur, sed,

quę exterius pulchra videntur, diligūt,
 & quę noxia sunt animæ quærūt, nulla
 facta distinctione corū, quæ contra tua
 præcepta sūt, sed post se trahūt animas,
 illasque peccando, & tibi offensas, & si-
 bi damnationi perpetuæ obnoxias effi-
 ciūt. Tibi igitur omnipotenti derelict⁹
 est pauper homo, pupillo tu eris adiu-
 tor. Si enim respexeris nos, misereberis
 etiam, quoniam tu nosti figmentū no-
 strū. Recordare igitur o domine quo-
 niam puluis sumus, homo sicut foenū,
 dies eius tanquā flos agri, sic efflorebūt.
 Cū enim pro nobis tāta feceris, ne obli-
 uiscaris nos domine, neq; attendas obli-
 uionem nostram, qui tanta recipientes
 beneficia oblitī sumus te. Sed compelle
 & trahe ad te nostras rebelles volunta-
 tes, imple (si opus est) facies nostras ig-
 nominia, vt quæramus te, flagellis cor-
 ripe, non tamē in furore, neq; in ira tua,
 sed quęadmodū amantissimus pater fi-
 liū corripit, vt à vitijs abstineat, & ad vir-
 tutem conuertatur. Respice in faciem
 Christi tui domini nostri, qui est vni-
 genitus tuus dilectissim⁹, vt miserearis no-
 stri, cū quo & spiritu sancto tibi est ho-
 nor, gloria, & imperium per omnia se-
 cula seculorum. Amen.

¶ Tractatus. 26. in beati Luca Euan-
 gelium ex cap. 1.

A Liqua præterea oportet adhuc an-
 notare in hoc sacrosanctæ incar-
 nationis mysterio, in Deipara virgine,
 ne forte, quæ domino donante nouim⁹
 præ-

Vetus ho-
 monite-
 g fallaces
 sensus re-
 gitur.

obūbra-
ri quomo-
do intel-
ligatur.

Pœna à
dolore
differt.

Per ma-
trē incor-
ruptibili-
tate, per
filium fi-
liationē
accepim-
us, &
bonorū
plenu-
dinem.

prætereamus. Notandū igitur est quòd Angel⁹ obūbrandam virtute altissimi dixit, hoc ad filiū referri, secundum Aug. ps. 20. versu. 1. Quod & sanctus Tho. 3. parte, quæst. 28. inquit, faciet tibi vmbra[m] vt refrigeriū sentias in partu, in quo solent fœmina pœnis grauisimis æstare. Et si in benedictissima passione eius pœnam sentias, non tamen dolores ipsi pœnæ dicuntur, pœna est enim in ordine ad culpam, vnde pœna non dicitur dolor, cui culpa non præcessit. Propterea si alicui de nouo creato hominī Deus pœnā infligeret etiā sempiternam, propriè pœna non diceretur quoniā culpa non præcessit. Hoc Almain in tractatu de pœnatione peccati venialis. Ideo filius Dei vmbra[m] tibi præstabit, nihil doloris in parturiendo senties, & sub vmbra tua hac nos delectabimur, inde etiam doloribus nostris refrigeriū capiemus. Capiemus etiam duplex refrigeriū in prole tua, liberationem non tantū à duobus regibus, quæadmodū Achab, cui signū virginis concepturæ, & parituræ datum est. 4. Reg. 16. & Isa. 7. sed à mūdo, diabolo, & carne. Ideo recepimus per virginem Deiparam incorruptibilitatem, in filio filiationem, & bonorum in gloria plenitudinem. Ita Richardus de S. Victore, libro. 1. de Emanuele. c. 11. Incorruptibilatis arram suscepit natura nostra in incorruptione virginis gloriosæ. In eodē libro. c. 12. inquit Richard⁹: Quoniam filiū per illam suscepimus, qui nobis animarum salutem præstitit, & post resur-

rectionem corporum incorruptibilitatem. Filiationem suscepimus in ipso filio eius, quoniam per ipsum accepimus potestatem filij Dei fieri per adoptionē. Nam ipse est substantialiter Emanuel, quod est, nobiscum De⁹. Multi alij hoc nomine dicuntur, sed non substantialiter, quia non est Deus in ipsis, nec nobis datur per ipsos: quemadmodum & multi Petri nomine dicuntur, qui tamē firmi non sunt. Per ipsum etiam bonorū plenitudinem accepimus, hoc est gloriam, quæ omnium bonorum est status aggregatione perfectus. Hugo Cardinalis dicit Angelum beatissimam virginem cum salurauit, ideo talibus vsū verbis: *Gratia plena*, quoniam illi data fuit gratia non tantum sibi sicut datur ceteris iustis, sed quòd illam inuenit etiā nobis. Sicut enim si aliquis amisit gemmam, qui inuenit non dicitur inuenire sibi, sed illi qui eam amiserat, sic beatissima virgo gratiam, quam amisit gen⁹ humanum in primis parentibus, inuenit, non tantum sibi, sed etiam totius generis humani hominibus, quoniam de illa natus est dñs noster Iesus Christus, qui gratiæ largitor est, & author. Et ob hanc causam Angelus & illam plenam gratiam, & inuenisse illam testatur. Sanctus Antonin⁹, vt nihil nobis remaneat intactum, 4. parte, tit. 15. c. 20. inquit: virginem Deiparam vltra gratiam gratū facientem, & gratias gratis datas, quæ illi à Deo collatæ sunt, habuisse duodecim priuilegia, inter quæ, vt de cæteris priuilegijs taceamus, illud præcipuum fuit,

Virgo
Deipara
non sibi
solū gra-
tiam in-
uenit,
sed etiam
toto ge-
neri hu-
mano.

fuit, quod Angelus illi retulit dicens: *Inuenisti gratiam apud dominum*, quam dicit summam post filium. Itaq; post Deum sacratissima virgo purior fuit cæteris creaturis puris. Pro cuius intelligentia opus est nos ex beato Thoma. 2.2.q.7. annotare quòd impuritas dicitur mixtio alicuius impurius, & inferioris rei. Quemadmodum aurum si misceatur plumbo dicitur impurum, si autem argentum sit mixtum auro non dicitur impurum, quia nobiliori permixtum est metallo. Impura igitur dicitur anima nostra cū terrenis permiscetur, & tanto impurior, quanto plus permiscetur, tantoq; purior quanto à terrenis plus eleuatur. Cū igitur virgo sacratissima soli Deo semp vacauerit, & ab omnibus terrenis semota permanferit, purissima dicitur, & Deo omnibus viuentibus in hoc seculo puris creaturis coniunctior. Et ita dicit S. Antoninus loco prælegato, quòd habuit puritatem in summo gradu, hoc est in illo, què Deus decreuit de lege in hoc seculo alicui puræ creature communicare. Puritas verò, vt hoc magis clarescat, & legètib; notum fiat, habet se admodum luminis & luminosi. Luminosum dicimus luminis receptum per participationem, & approximationem. Quàto enim aliquod naturale corpus plus de lumine participat, tanto purior dicitur: què admodum aqua purior est quàm terra, plus enim de lumine, & perspicuitate participat, quàm terra: àer purior est aqua quoniam plus de lumine & splè-

dore participat: firmamentum purius est aère: coelum empyreum adhuc purius. Sic in spiritualibus, quàto quisq; summo spiritui, qui est super benedictissimus Deus plus appropinquat, tanto purior dicitur: sicut anima sensitua purior vegetatiua, rationalis purior sensitua, angelica natura purior natura humana rationabili. Sic profectò dicendū in gratuitis, cum enim gratia sit quoddam lumen creatum ab increata luce manans, quàto quis plus de gratia participat, tanto purior dicitur. Cum autè virgini Deiparæ data sit gratia in summo, quæ puræ creature à Deo lege ordinata dari decretū fuit, purior, & Deo coniunctior cæteris puris creaturis in hoc seculo degentibus fuit. Quòd autè Deum non vidit per essentiam quemadmodum & beati continuè fruuntur: & si aliquibus placeat aliquando in raptu illi hoc contigisse, maximè resurrectionis domini hora, cum illi apparuit sanctorum patrum, & multorum angelorum associatus caterua, quod inquit prædictus beatus Antoninus loco prælegato, contigisse. Primum dicamus & nos ratione status viæ, cuius non est Deum facie ad faciem intueri corporibus associatos mortalibus, eo quòd aliquando maior claritas ratione medi; minus lucet quàm minor, sicut videre perspicuū est in sole, qui in caliginoso aère minus lucet, quàm luna in nocte serena. Cum igitur corpus mortale gereret, quantūcunq; in se purissima esset, non tamen Deum per essentiam videbat,

Virgo
Deipara,
post Deū
purior
fuit om-
nibus a-
lijs crea-
turis pu-
ris, et Deo
coniun-
ctior.

Anima
terrenis
permixta
impura
dicitur.

Ratio
quare sa-
cratiss.
virgo nō
vidit
Deū per
essentiā,
vt alij
facti, mi-
norè gra-
tiam ha-
bentes.

bat, quem minorem gratiam habentes & Angeli, & sancti, quos è limbo dominus abstraxit, & latro, cui dictum est, Hodie mecum eris in paradiso, & videbant, & fruebantur. Quid igitur obsecro virtutis non operaretur in illa, que tanta nitebat puritate, tanta prædotata erat gratia, signata sigillo Trinitatis dei ficæ, quam beatus Hiero. dicit fontem signatum sigillo toti⁹ Trinitatis, vt ne sciat violari, siue corrumpi vllis insidijs, fraudib⁹ vè diaboli. Natura sigilli hæc est vt non possit cum illo aliud sigillu quadrare. Si enim sigillo in quo signu sanctissimæ crucis impressu est, velis aliud sigillum superponere, debebis primum, quoniam cum illo nullum aliud quadrare potest & coniungi, illo manente in cera. Sic Deipara virgo sigillata erat sigillo totius superbenedictissimæ trinitatis, nihilq; aliud admittebat quod nõ esset Deus. Nos verò, qui signati sumus signo vultus domini. ps. 4. (De quo & Apostolus. 2. ad Cor. c. 1. Qui vnxit nos Deus, & qui signauit nos. Et ad Ephes. 4. Nolite contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis) ita conseruare signaculu nostrum debemus, vt nullu signum aliud admittamus, imitantes Deiparam virginem, que nullum aliud signu in sua sacratissima anima admisit, præter illud primu, quo signata est totius superbenedictissimæ trinitatis sigillu. Qui autem alio se signaculo huius seculi signant, & characterem bestie recipiunt, libidinis, cupiditatis, superbix, vel inanis gloriæ, ij cū eadem torquen-

tur in inferno perpetuis cruciatibus, ratio ab illis sigillo gratiæ, & spei sancte: solo sigillo fidei permanente, vt cū demonibus credant & contremiscat. Qui verò Dei sigillu, quod in baptismo receperunt illæsum conseruant, à morte perpetua eripiuntur, quemadmodu & illi qui in Aegypto sanguine agni superliminaria domus & vtrūq; postem tinxerunt, ab Angelo percutiente seruati sunt. Quod si quis peccando aliud admisit sigillum, iam gemat, & penitentiam agat, vt iteru signetur, secundum Ezechielem. c. 9. & non pereat cū cæteris, sed dolens & plangens peccata sua, & abstinens ab immunditijs, & vicijs peccatis iterum reformetur per dominu nostrum Iesum Christum, cui cum patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 27. in beati Luca Evangelium ex cap. 1.*

Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda, & intrauit in domu Zacharia, & salutauit Elisabeth. Verbum, Exurgens, importare videtur affectum eundi, & desiderium visendi Elisabeth, quo tenebatur virgo: existimans illam mysterij capacem, quæ allata fuerat ab Angelo in exemplum, cum dixit: *Et ecce Elisabeth cognata tua, ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis.* Spirituali igitur

Curandū nobis maxime vt illæsum conseruemus sigillum in baptismo receptum.

Tā nec beati faber vt reat mo erit nis ræ c sa.

Vi deip & E bech runt rum rum

Sacra virgo sola bu I erat.

tur desiderio beatissima virgo progressa est ad visitandam cognatam, quam didicerat ab Angelo semestrem in utero gerere paruulum, quod sic esse credebatur. Et fortè iam increbuerat fama grauidam esse Elisabeth in illis triginta diebus quãdo iam se manifestabat, quæ occulta extiterat mensibus quinque: & de eius grauiditate fortè iam beata Anna certior erat, quia era neptis eius Elisabeth, filia eius sororis, quæ dicebatur Ismare, secũdum August. ser. 25. ad heremitas: quæ erat de tribu Iuda, vir autem Ismaræ erat de tribu Leui, & sic dicitur beata Elisabeth Ismaræ filia de filiabus Aaron ex parte patris, non tamen ex parte matris, quæ erat de tribu Iuda. Itaq; beatissima virgo, & Elisabeth erant filia duarum sororũ Annæ, & Ismaræ de tribu Iuda. Hoc dixerim vt sciamus vnde hæc cognatio Elisabeth cum Deipara virgine, nempe vt illud semper intactum remaneat Apostoli, ad Heb. 7. loquentis de dño nro IESV Christo, & de sacerdotio Aarõ: In quo hæc (ait) dicuntur, de alia tribu est de qua nullus altario præsto fuit: manifestum est enim, quod de tribu Iuda natus sit dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyse loquitur est. Ioachimus autem, & Anna de tribu Iuda ortũ traxerunt, vnde Deipara virgo de sola tribu Iuda nata est: de qua tribu satis à Iacob, & Dauid vêturus Messias prædicatus est. Gene. 49. Exurgere igitur necessarium nobis est, si volumus in montana conscendere. surge (inquit

beatus Apostolus ad Eph. 5.) qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Absconsa habebat idola Labam Rachel. Gen. 31. & desuper sedit, si surrexisset, Labam quod suum erat recuperasset, & illa idolis argenteis non ditata fuisset. Simulacra gentium argentum & aurum opera manuum hominum. ps. 113. Surgamus ergo strenuè, non sit conuersatio nostra in terrenis, quæramus cœlestia, ad montana altioris virtutis properemus. Surrexit virgo sacra in illis diebus postquam concepit Dei filium. Si Christum in corde habuerimus, nõ dubium, quin ad altiora eleuemur, nec erunt gressus nostri molles, sed cū obedientia, & festinatione. Sic enim tenendum est beatissimam virginem cū obedientia patrum processisse: nam alias quomodo virgo alma, quæ nunquam aspectibus comparuerit humanis, abiret sine licentia patrum suorum tot miliaria à Nazareth? Distat enim Hierosolyma à Nazareth miliaribus quinquaginta quatuor, quæ more nostro Lusitano conficiuntur leucas octodecim. Virginibus datur exemplum obedientiæ, quam erga parentes habere tenentur, nec enim verò decet virginem passum pedis absq; matris obedientia progredi. Quod si virgo Deo dicata est, idè obseruare debet, vt ne quidè passum vnũ sine præpositæ suæ nutu transgrediat. Sic pudicitia custoditur, sic animæ puritas obseruatur. Concessit beata Anna, concessit & Ioachim vnicę filię visitandę cognatę facultatem. Senior erat

Eli-

Tãgit ge-
neologia
beatæ Eli-
sabeth,
vt appa-
reat quo-
modo fu-
erit virgi-
nis Deipa-
ræ cogna-
ta.

Virgo
Deipara
& Elisa-
beth fue-
runt dua-
rum foro-
rum filie

Sacratiss.
virgo de
sola tri-
bu Iuda
erat.

obedien-
tiæ filia-
bus & vir-
ginibus
vestalibus
exemplum
præsta-
tur.

Elisabeth, vt exemplum detur iuuen-
culis nūquam cum alijs eiusdem æta-
tis puellis immorari. Quid enim iu-
uenis cum iuvene cōsuetā conuersatio
parere potest, nisi incendium? Perindē
quippe est, ac si igni oleū infundas. Io-
cantur, rident, edūt, & otiosē multa lo-
quūtur, vtinam & non perniciosē: no-
ctes proinde infomnes iuuenes ducūt
multa irrogantes mala hortis & homi-
nibus. Vtinam lege aliqua caueretur
ne iuuenes associarentur iuuenibus, sed
iuuenis seni, iuuenula vero anui: sic e-
nim multa curarentur in iuuentute,
quæ ex primæua praua consuetudine
consenescūt cū senib⁹. Sacratissima vir-
go obtenta licentia in domū anus pro-
perat, vt inferuiat, vt visitet, vt adiuuet
graues iamq; debiles artus senis cog-
natæ. Sed iam altiora consideremus,
neq; enim verò ipsam suspicor sponte
motam, vt sic confurgat, sic properet.
Sed iam credo ipsam portari ab illo,
quem portabat: verbū gestabat in vte-
ro hominem factū, de quo prophetaue-
rat Isa. c. 8. voca nomen eius Accelera,
Spolia detrahe, Festina, Prædare. Et Da-
uid: Accelera vt eruas me, ps. 30. Et ps.
18. Exultauit vt gygas ad currendam
viam, à summo cœlo egressio eius. Et
Cant. 2. Ecce iste venit saliens in mon-
tib⁹ transiliens colles. Hæ sunt accele-
rationes domini I E S V, vt sanctifica-
ret Ioannem in vtero senis, vt illum ab
originali culpa purgaret, & gratiam
suam largiretur, quatenus ab vtero do-
mino consecratus officio esset aptus præ-

Accelera-
uit festi-
nanter
Christus
salutem
nostram.

cursoris. Hanc accelerationem ostendit
domin⁹, cū iam proximus passioni Hie-
rosolymam ascendit festinus, ita vt mi-
rarētur discipuli insuetam festinationē.
Ait enim Mar. c. 6. Erant inuia ascen-
dentes Hierosolimam, & præcedebat
eos Iesus, & stupebant, & sequentes ti-
mebant. Sic festinanter dominus gra-
diebatur, vt stupebant discipuli, & time-
rent, quasi intra se dicentes: quæ festi-
natio hæc insueta, qui sunt isti accele-
rati gressus? Non igitur miremur si cū
festinatione ascendat, in montana sacra-
tissima virgo, quoniam accelerator fa-
lutis nostræ festinare facit matrē. Exē-
plum datur vnicuiq; nostrū quanta cū
diligentia salutem nostram debeamus
operari. Quod & Apostolus Paul⁹ ad
Heb. 4. nos facere admonet dicens: Fe-
stinemus ergo ingredi in illam requiē,
ne quis incidat in illud incredulitatis e-
xemplum. Non enim pigrum esse cō-
uenit, qui saluari desiderat. Si omnes cir-
cūspiciamus sanctos intuebimur acce-
lerare pro suarū animarū salute. Si igitur
iust⁹ quisquam est, audiat Abrahā:
cui cū occurrissent tres Angeli, cucur-
rit ipse de ostio tabernaculi, & festina-
uit in tabernaculū ad Saram dixitq; ei:
Accelera tria fata similæ, cōmiscē, &
fac subcineritios panes. ipse verò ad ar-
mentū cucurrit, & tulit inde vitulū te-
nerrimum & optimū, deditq; puero,
qui festinauit & coxit illum. Accelerat
senex, currit, sollicitus est: accelerat Sa-
ra, festinat puer. Festinem⁹ igitur & nos,
festinet intellectus, festinet volūtas, festi-
net

Piger vir
saluabi-
tur.

Festinat
one opus
est salus
ri cupien-
tibus.

Pre-
& pr-
pitu-
stima-
nem-
det.

net & seruale corp^o, vt gratissimos Deo apponamus accelerationis salutis nr̄ae cibos, neq; quisquam sit piger in domo nostra. Accelerent senes cū Abraham, mulieres cū Sara, iuuenes cū puero, nihil relinquamus otiosum & pigrū, curant omnia. Qui porro peccatores sumus abijciamus opa tenebrarum, & in duamur arma lucis, vt honestè ambulem^o, & cū casto Ioseph (si opus fuerit) palium relinquamus in manib^o adulteræ, vt saluemur: viam mandatorum Dei curramus. Sic enī dñs vt ab impijs vijs reuocaret Iudæos, ne in captiuitatē deuenirent Babylonicam, Ezechieli præcepit. c. 12. Tu ergo fili hominis fac tibi vasa transmigratiōis, & transmigrabis per diem coram eis, transmigrabis autē de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorū, si forte aspiciant, quia don^o exasperans est. Tanquam igitur viatores festinātes nos geram^o cū Ezechiele, donec occurramus Christo in virū perfectū, & qui tantā in acquirēdis transitorijs diligentiam adhibemus, commutemus eā cū spiritali festinatione salutis nr̄ae, quæ in perpetuū reddet nobis inæstimabiles gloriæ diuitias. Exemplum etiam datur prælatis, quibus cura animarū cōmissa est, quanta festinatione te neantur occurrere ijs qui peccāt, & qui Deo non obsequuntur, quinimò indies offendūt plurimū. Attendant Christū dñm festinantē, vt sanctificaret Ioannē, virginē matrem festinantē, vt visitaret anū. Quod regibus & principibus etiā per quam maxime necessarium est in-

tueri quantum sibi incūbat festinanter vigilare super iustitiæ ministros: festināter etiam, quibus tenētur, responsa præstare, qui in curijs eorum immorantur expectantes regiū responsū, & interdū prius expendūt & consumūt equos, quam sibi à rege detur sui negotij responsio. Attēdant etiam matronæ quātam curā circa suos familiares ægrotantes adhibere debeant, cū videant reginā angelorum Deo grauidam adiuuandā anū festinanter montana conscendere. Sic fiet vt omnes nostram operantes cū Dei gratia salutem saluemur, per dñm nostrū Iesum Christū, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria & imperium per omnia secula seculorū. Amē.

¶ *Tractatus. 28. in beati Lucae Evangelium, ex cap. 1.*

ET factum est vt audiuit salutationē Mariæ Elisabeth, exultauit infans in utero eius. Qualis fuerit saluatio Mariæ ad Elisabeth non legimus in Evangelio, hoc consuetudini temporis reliquit Euangelista, & consuetudini virginis sacratissimæ: cuius salutationem dicūt multi fuisse, Deo gratias. Quicquid illud sit siue secundū suū institutiōnem saluasse senem, siue secundū communem consuetudinē patriæ, hoc verissimum est, cum ad aures senis Elisabeth peruenissent verba Mariæ, Ioannem in utero accepisse rationis vsum, quo cognouit redemptorem adesse inclusum in visceribus virginis, accepisse etiam peccati originalis abolitionem, & gratiæ largitatem. Cum

h

autem

Prelati
& princi-
pibus fe-
stina: io-
nem sua-
der.

tinari
e opul
salus
cupien-
us.

Ioannis
Baptista
exulta-
tio, laci-
tia & ado-
ratio in
vtero ma-
tris, ad vi-
sitatione
sacratiss.
Virginis.

Ioannes
prius in
vtero pre-
sensit do-
mini ad-
uentum,
quam ma-
ter eius
mysteriū
intellige-
ret.

Besol
las
manos tā
quā bar-
bara vox
ridicula
& mēdax
reprehen-
ditur.

aut sic cognouisset dñm, nimia exulta-
tione repletus, totusq; letabundus & iu-
cundus exultauit. Non desunt, qui dicāt,
infātes in vtero matrū reclinatos, in dex-
tro latere masculos, in sinistro verò foe-
minas iacere: Ioānem se mouisse à dex-
tro, & flexis genibus dominū adorasse,
& tripudio exultasse: & sicut ignis in vi-
tro reclusus exterius radios suæ clarita-
tis emittit, sic in vtero inclusum dñm
radios suæ lucis in Ioannē emisisse: ne-
pe ipse est lux vera, quæ illuminat om-
nē hominē venientem in hūc mundū.
Itaq; prior Ioannes cognouit regē suū,
quam Elisabēth cognosceret reginā coe-
li, & quē gestabat in vtero Deum. Or-
do mirabilis, prior in vtero Ioannes dñi
præsentit aduentum, quā Elisabēth
mysterium intelligeret. Vnde p̄spiciuē
cognoscim⁹ illā festinationē factā fuisse,
vt p̄les in vtero Elisabēth sp̄m sanctifi-
cationis susciperet. O foelix Marię vox,
o foelix aduētus, qui tantī in vtero anus
causa extitit mysterij. Non est hęc salu-
tatio similis salutationibus nostri seculi,
quib⁹ homines se mētiri manifestē ostē-
dūt, quorū crassa mendacia (vt ita dicā)
vel manib⁹ palpātur, dū se sibi mutuò di-
cūt manus ex osculari, quòd si quis verē
manū osculandā alteri porrigeret, sū-
mā ille sibi illatā fuisse cōquereretur in
iuriā. Sūt & alij qui nō man⁹ solū, sed &
pedes se osculatuos offerūt: res ridicula
sanē & absurda. Nō decēt hęc christia-
nos, sed Mahometanis & paganis relin-
quēda: nos aut, quos B. Petrus dicit esse
gen⁹ electū, regale sacerdotiū, quare tot

mēdacijs salutam⁹? Vt quid diligim⁹ va-
nitate, & quærim⁹ mendaciū? Sic aut fit
vt talia sint nra cōmercia, quales sunt
nra salutationes, & oīa sint mēdacia à
capite vsq; ad pedes, nris similia saluta-
tionib⁹. Virgo regia vera salutatione sa-
lutat cognatā, tātaq; virtute attingit il-
lius an⁹ aures, vt vox pueniat ad reclusū
maternis in viscerib⁹ infātē, qui magna
exultatione, cognoscēs dñm, gestit, san-
ctificatur & gratiā suscipit. Nō dubiū est
si quis possēt vocē audire Deipare, quī
multis afficeretur bonis. Secūdum dis-
positionē organorū, sic reddūtur voces:
vt quæ delicatiora sint, voces reddāt al-
tiores: quæ ve crassiora, ifimas & graues.
Altissima virgō intra materna viscera
auditur ab infante. Sonat int⁹, cui⁹ tota
vita interi⁹ est, nihil de exteriorib⁹ curās.
Qui tot⁹ interi⁹ Deo vacat nihil de exte-
rioribus curans, huius vox penetrat cor-
da audientiū. Nō mirētur igitur prædi-
catores si solū aures tāgāt, nec interi⁹
vox eorū penetret corda audientiū. Opor-
tet eū soli Deo vacare, & quæ Dei sunt
quærere, qui vult vocē suā intus ab audi-
entib⁹ audiri. Qui aut vel laudes homi-
nū, vel terrena quærit, fact⁹ est velut æs so-
nās, aut cimbalū tinnies, auditur vtiq;
exterius, sed corda audientiū nō mouet
interius. Vox quippe Mariæ vëtris Eli-
sabeth interiora penetrauit, & iam Ba-
ptista gaudio & exultatione cognouit
& salutauit ex vtero regem suū, & na-
tiuitatem suam, & præcursoris iam fun-
ctus est officio. Foelix, qui suum futu-
rum exitū de vtero huius mortalitatis

Conciō-
nator
qualis
se debet

bonis præuenit operibus, & antequam de huius seculi anoso vtero nascatur, exultatione desiderat dissolui, & esse cū Christo. Sufficerent profectò ad hoc peragendū nostrorum exempla maiorum, quorū vtiq; si quæramus vestigia, iam nō est reperire. Honores illorū sub terra sunt absconditi, vita seculi defecit cum morte, diuitiæ illorum deuorantur ab heredibus, domus habitantur ab alijs, nihilq; præter peccata & bona opera, si qua operati sunt, animam comitatur immortalē, donec vniuersum debitū reddant dño redēptori. Quare ergo cruciantur homines in hoc seculo retinendis ijs, quæ nūquam ab aliquo quātūcunq; potēte retineri poterūt? Defectus sanè cōsiderationis est hoc. De muliere sensata re vera dicitur: Cōsiderauit agrū, & emit illū, de fructu manuū suarū plantauit vineā. Non emit agrū nesciēs, sed quem considerauit. Si enim cōsideraremus, nō sic deficeremus in spiritalibus dū prorsus sine consideratione quærimus tēporalia, sed plātarem de bonis operibus sæpius iteratis vineam, quæ nobis redderet fructū suauissimū & ppetuū. Prius enī quàm Moyses in terrā pmissionis vellent filios Israel itroire, misit, qui consideraret illam. Num. 13. dicēs: Cūq; veneritis ad montes cōsiderate terram, qualis sit. Et David ps. 118. Considerabo mirabilia de lege tua. Et Ecclesiastes. 7. Cōsidera opa Dei. Et B. Apostolus Paulus ad Heb. 3. Vnde fratres sancti vocationis cęlestis participēs cōsiderate Apostolū, & pontificē cōfēs

sionis nostræ Iesum. Nam quæadmodū multa bona eueniūt ijs qui cōsiderant, sic defectus considerationis facit multa mala hominib⁹ euenire. Vnde Isa. c. 5. ait: Vē, qui confurgitis manē ad ebrietatem sectandam, & potandū vsq; ad vespērā, vt vino æstuetis: cythara, & lyra, & timpanum, & tibia, & vinum in cōuiujs vestris, & opus dñi non respicitis, nec opa manuū eius cōsideratis. Propterea captiuus ductus est populus me⁹, quia non habuit scientiā. Non dubiū est quin defectus cōsiderationis sit malorū multorū initium: qui enim considerat quæ euentura sunt sibi, qui considerat vitæ finem, qui terrenorū vanitatē, qui Deū præ oculis habet, effugiet vtiq; irā in nouissimo die. A facie ei⁹ (inquit Iob c. 23.) turbatus sum, & considerans eum timore sollicitor. Ecce quanto timore sollicitum dicit se fuisse Iob, dum Deum considerat. Vē illis, qui opus domini nō considerant, sed tanquā animalia muta quò eos dirigit mūdus, & quò ducit caro, illuc progrediūtur, nihil aliud cōsiderantes, quàm epulari, & lētari, vestiri, & gaudere, ac si nunquam de hoc essent mūdo exituri, donec veniat mors, quæ huiuscemodi hominib⁹ amarissima est. Consideremus igitur vias n̄as, & praua & peruersa, dū tēpus habemus, Deo auxiliante corrigamus: præcemurq; dominū, vt dignetur nobiscū hospitari: ne ceadē negligam⁹ ex postulare à sacratissima virgine. Ecce hospitatur & ipsa à beata Elisabeth, & in ipso introitu statim sanctificatur Ioannes. Nec existi-

In cōsideratio plurimorum malorum causa est.

Ob cōsideratio nē neglectam, homines in multamāla & peccata incidunt.

Concordator qualis e debet

mo; & si diuites essent Zacharias & Elisabeth, his exquisitis & superfluis hodierni temporis epulis virginem suscepisse: non enim legimus in scriptura sacra tali modo & genere ciborum hospites refici solitos. Vsq; adeo ut nunc, licet summo opere sit hospitalitas commendata, à multis tamé viris p̄bis & liberalitate laudatis, p̄pter hospitium nimis curiosam petulantiam & molestiam, vel egre suscipitur, vel omnino aspernatur & excusatur. Suscepit lubes ac hilaris hospitio Abraham tres illos viros, nihil tamé intulit edulij præter vitulum, butyrum, lac, & panem. Ecce viri sancti mensam tribus tantummodo ferculis ornata. Hospites verò nostri, nisi varijs, lautisq; dapibus mensa ornata, imò onerata sit, egre ferunt, & nos vel parcos & tenaces, vel sibi debitum non præstare hospitium conqueruntur. Vtinam hospitem recipiamus Christum dñm in suis pauperibus, qui & ipse diuersa edere fercula odit, & paucis vult edulij refici. Ideoq; apostolis dixit: Mâdurate, quæ apponuntur vobis: nõ tantum ut hospitibus grati essent, quatum, ut contenti ferculis quibuscunq; modicis, tenuibus & parum conditis. Sic eni verò legimus dñi peram parcissimi fuisse, cum quinque panes, & duo spiscæ tantum haberet ad tredecim hominum victum: & iterum septem panes & paucos spisciculos: quæ omnia auxit dñs primò in quinque millia, secundo in quatuor millia: ut nobis inde satis perspicuum sit, quoscunq; de ijs parum curiosos vel sollicitos manu Christi saturari: cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

Hospitalitas hodie idè negligitur, quia valde molestia & superflua ab hospitibus exiguntur.

Antiquorum patrum frugalitas.

Christus cum suis discipulis parce vixit.

Tractatus. 29. in beati Luca Evangelium, ex. cap. 1.

Et repleta est spiritu sancto Elisabeth, et exclamauit voce magna, et dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui: et vnde hoc mihi ut veniat mater domini mei ad me: Ecce enim ut facta est vox salutationis tue in auribus meis, exultauit in gaudio infans in utero meo. Et beata qua credidisti, quonia perficitur ea, qua dicta sunt tibi à domino. Prius posuit euage lista exultatione Ioannis in utero, quam diceret repletam esse Elisabeth spiritu sancto. Ad ea quæ magis necessaria sunt occurrit prius dñs, nos homines prius procuramur minus necessaria corporis, & vite huius terrene negotia, deinde quæ animæ sunt tardius agimus & præposterè. De prior bona animæ nobis elargitur, deinde quæ corporis sunt etiã donat: & ipse nos docet Christus dñs adhuc ex utero sacratissime matris negotia animæ, eiusq; salutem prior agere, deinde ad alia transire necessaria vitæ. Egebat Ioannes liberari ab originali culpa, gratia opus erat, datur illi à Christo in ventre incluso, deinde mysterij incarnationis dominicæ cognitio datur Elisabeth. Nobis etiã datur exemplum, maximè prepositis prior animabus nobis commissis bona consulerè, deinde alia etiã bona subditis, maximè verò pauperibus elargiri. Repletur igitur spiritu sancto Elisabeth, tantum enim mysterium iustis reuelatur. In confessionum libris dum B. Augustinus suam narrat conversionem, inquit: se ne suspicari quidem posse quid sacramenti haberet: Verbum caro factum est: postquam autem in iustitia creuisset, non satiari consideratione altitudinis consilij



Quæ animæ salutem præstent, p̄usquam quæ curam aliam necessaria procuranda sunt.

Liber
alta v
pred
dus &
dand
Deus.

diuini super salute generis humani. Prima persona cui reuelatū est incarnationis mysterium post domini matrē, fuit beata Elisabeth: & primus huius mysterij cognitor ante matrē fuit Ioānes, quippe qui ad officium præcursoris parabatur, & cui cōmissum erat, vt prædicaret dominū esse filiū Dei, & in lege promissū Messiam, & digito ostēderet ipsū dicēs: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi. Audiuit igitur prior Elisabeth vocē Mariæ, sed Ioānes prior gratiā sensit, & dñm recognouit. Tunc exclamauit voce magna Elisabeth senties sua viscera concuti, & infantē exultare in gaudio, totaq; spiritu sancto eleuata, cum resalutare virginē voce submissā esset cōsuetū, veluti dū graues se salutant psonæ: voce alta exclamauit. Non enī decet Deū submissā voce laudare, sed excusso timore libere illū voce prædicare. Sic etiā fecit illa mulier, quæ corā pharisæis, & plebis copiosa multitudinē nō est verita extollere vocē, & dicere: Beat⁹ vēter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. Isaias etiā. 6. audiuit seraphim clamantes: Sanctus, sanctus, sanctus dñs De⁹ exercitū. Et. c. 58. dicitur: Clama ne cessēs, quasi tuba exalta vocē tuam, & annūtia populo meo scelera eorū, & domui Iacob peccata eorū. Quæ enim ad honorē Dei spectant non submissā, sed elata, & publica voce oportet nūtiare, quæ etiam ad animarū salutē attinent, non in silētio, sed voce sunt alta nūtianda, & cū necesse sit arguere. Sonora etiā voce publici peccatores coer-

cendi sunt. Sic monet Tymotheū discipulū suum beatus Paulus Apostolus. 1. epistola. c. 5. Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant. siue id referamus ad illos, qui corā omnibus peccant, siue id velit Apostol⁹, vt maximi peccatores corā omnib⁹ arguātur (quod verius puto) vt cæteri timorē habeant: satis est quod tales peccatores non corripiedi sunt secretò, sed corā omnibus. possumus etiā referre ad vtrūq; illa verba: Corā omnibus, ita vt alta sint voce carpēdi: & corā omni populo, qui nō verētur etiā corā omni populo peccare. Voce igitur magna absq; terrore prædicatores verbi Dei, & præpositi, animarū salutē, & honorē Dei cōsulāt: sine metu, & absq; vllō timore tā hereticos, quā malē viuētes reprehēdāt, vt & ipsi à malis abstineāt, & cæteri timorē habeāt. Nō tamē quæ ad modū seculi huius sectatores, q̄ voce magna cōquerūtur, nisi illis honores etiā indebiti exhibeātur, vel nisi diuitiē eorū volūtati succedāt. De Dei autē honore, nec verbū vllū, neq; de suorū familiarū male viuētiū correctione. Si forte famul⁹ rē vel minimā amittat, vel vsui necessariū aliquid pdat, irascūtur ex & vociferātur: si autē animā pdere, & in gehenā tēdere videāt, nec verbū vllū. Beata autē Elisabeth spiritu factō repleta, voce magna mysteriū incarnationis dominicæ annūtiat, & in mediū pfert. Fortis dom⁹, & felices famuli, & famulæ, qui hæc meruerūt audire, qui nō sine magna admiratione, audierūt senē Elisabeth contra morē vocē

Peccatores palā corripiedi sunt non secretò.

Cōtentiones reprehēdāt hereticos & peruersos voce sonora, sine metu.

Libera & alta voce prædicā dus & laudandus Deus.

magna exclamantem, dumq; volūt sci-
re causam audiunt illam dicentem sa-
cratissimæ virginī: *Benedicta tu inter
mulieres, & benedictus fructus ventris tui.*

Duobus modis hoc nobis consideran-
dum est. Primò enim notanda sunt ver-
ba Elisabeth, non qualiacūq; , sed spiri-
tu sancto repleta: non aut v̄sa est verbis
sublimioribus dicendo: *Benedictissima
tu, & superbenedictissimus fructus vē-
tris tui, quemadmodū mundus cōsue-
uit titulos superlatiuos magnatibus tri-
buere, appellādo illos illustrissimos, ex-
cellentissimos, reuerendissimos, & cęte-
ra huiusmodi.* Spiritus sanctus substan-
tiam rei attendēs non hisce vtitur ver-
bis profanis, sed quæ rei veritatē, & ip-
sam substantiam exprimāt. Nemo bo-
nus, dixit dñs adoleſcēti, nisi solus De⁹,
cum possēt dicere optimus. Sed qui ve-
rē, & substantialiter bonus est, plus illi
tribuitur honoris hac appellatione,
quā si profanis vtatur quis superlati-
uis titulis. Et Dauid in psalmo. 118. Bo-
nus es tu, & in bonitate tua doce me
iustificationes tuas. Fortē non sine Dei
consilio hoc fit, vt homines se inuicem
hisce vanitatibus oblectent, Deus autē
sibi veram virtutum substantiam veris
verbis velit nūcupari. Aliter, & secūdo
possumus hæc verba considerare. Sic-
nim diceret Elisabeth benedictissima
tu inter mulieres, & benedictissim⁹ fru-
ctus ventris tui: sub ijs superlatiuis pos-
set aliquis dicere esse aliquas benedi-
ctas vel benedictiores, & aliquem filiū
in ventre matris existentem esse beatio-

rem, vel beatū. Nūc demum dicens be-
nedictam matrem, & filium, planē asse-
uerat nullam adhuc post peccatū fuisse
fœminā, quæ benedicta omino dici
mereretur absolutē, & si Iudith dictum
fuit: *Benedicta filia,* ppter illud memo-
rabile factum occisionis Holofernis, sed
non absolutē, quia additū est, præ omni-
bus mulierib⁹ super terram: hoc tamē
pro illo occisionis facto, non absolutē
benedicta, quemadmodū & virgo Dei-
para. Quin de omnibus alijs fœminis
dicitur & masculis: Omnes peccauerūt,
& egēt gloria Dei. ad Ro. 3. & ad Eph.
2. Erasmus natura filij irē. Quod & Da-
uid ps. 50. inquit: *In iniquitatibus con-
ceptus sum, & in peccatis concepit me
mater mea. Et Iob. 25. Nemo mūdus à
sorde, neq; infans, cuius est vnus diei tā-
tū vita super terram.* Quin etiam ipse
beatus Ioannes antequam sanctificaretur
in vtero matris non fuit à sorde mū-
dus, quem dominus mūdauit salutante
matrem Deipara virgine. Sola autem
virgo regia concepta fuit sine originali
peccato, ita vt non contraheret sordē
hanc eius beatissima anima, cū creata
fuit in vtero beatæ Annæ eius matris,
& si fuerit ex cōmixtione maris, & fœ-
minæ nata. Dñs aut noster Iesus Chri-
stus cū sit Deus verus peccatorū remis-
sor, abolitor culparū, conceptus de spi-
ritu sancto, nihil vnquam potuit huius
maculæ eius humanitati, quæ à diuini-
tate assumpta est, inherere. Quod etiā
cū fateamur per Dei gratiam factū in
matre, vt talem maculam non contra-
heret

spiritus
sanct⁹ nō
vtitur
verbis su-
perlatiuis
vel sef-
quipedan-
libus vt
mundani
solent ho-
mines.

Nulla
post pec-
catū ta-
mina ne
ruit dici
benedi-
cta abso-
lutē præ-
ter beatis-
simā vir-
ginē Ma-
riam.

Sola vi-
go Dei-
para cō-
cepta fuit
ne origi-
nali pec-
cato.

Not-
os fi-
artic-
in c-
tion-
mini

heret, illam benedictam inter mulieres dicit Elisabeth, quoniam sanè non possunt benedictæ dū viuūt dici hoc modo, quo dicta est Deipara virgo. Nec mirum alicui videri debet quòd virginis animæ in sua conceptione collata sit gratia, qua originalis peccati sordè non contraheret, cū Deus angelos etiā malos cū creauit, secundū beatū August. fuit simul condēs naturam & largiens gratiam: quod etiam in sua creatione datum est Adæ, & Euæ, quorum redemptor benedictus fructus est Mariæ, qui cū patre & spiritu sancto viuūt & regnat per omnia secula seculorum. Amē.

¶ *Tractatus. 3. in beati Luca Evangelium ex cap. 1.*

QUOD autem spiritu sancto repleta ait: *Benedictus fructus ventris tui: & vnde hoc mihi, vt veniat mater domini mei ad me?* Duos articulos fidei incarnationis domini voluit spiritus sanctus nos edocere, videlicet in instanti conceptionis domini, cum Angelus recessisset, verum & perfectū corpus & animam habuisse, & verè humanitatem illam verbo vnitam fuisse, in eodem primo momento conceptionis eiusdem. Hoc enim habetur ex hac sententia spiritus sancti per os beatæ Elisabeth voce magna pronunciata. Si quidè nec flores arboris nec folia fructū dicimus, sed formatum pomum id fructū appellamus: nec mulierem fructū habere dicimus cū concepit. flores & fo-

lia sunt hæc: sed cum iam formata est proles sexagesimo die in masculis, & nonagesimo in foeminis, tūc dicimus habere fructū, & tūc potest verè dici mater, quæ habet in vtero vel formatum masculū, vel genitam foeminam. Cum autem in diebus illis postquam Angelus discessit à virgine, qui. 25. Martij illā salutauit, quinque tantum diebus interpositis virgo adijisset Elisabeth, & salutasset, cū in illis diebus id significaret, quod quam citò exurrexerit virgo sacra ad salutandam grauidam cognatā: illa vero per spiritus sancti inspiratione clamet: *Benedictus fructus ventris tui.* Apertè colligitur iam in vtero habuisse tunc virginem formatū puerū, qui ordine naturæ sexagesimo die fuerat formandus, diuina verò agēte spiritus sancti potentia, in pūcto format⁹ est. Nec poterat dici fructus ventris, nisi iam esset formata proles, & animata, tūc enī dicitur verè fructus, & vsq; quo formetur fructus non dicitur ventris, sed principiu futuri fructus, prout diximus de arborū floribus & folijs. Quod autem in illo pūcto conceptionis vnita sit verbo diuino Christi domini humanitas, spiritus sanctus per os Elisabeth manifestè ostendit dicentis: Vnde hoc mihi vt veniat mater dñi mei ad me? Non enim illum diceret dominū suū, nisi esset Deus, non enim alias poterat esse domin⁹ eius, filius cognatæ eius, nisi esset verus Deus. Quod verò dominum eū vocat, sic consuevit scriptura Deū nominare. ps. 99. Scitote quoniam dominus

Proles quando in vtero formetur

Pulchre ponderatur beatę Elisabeth prophētia.

Nota duo fidei articulos in conceptione domini.

Deus in scriptura dominus appellatur.

nus

nus ipse est Deus. Et cū dominus veller pharisæis ostendere Messiam esse Deū, ait Mat. 23. Quid vobis videtur de Christo, cuius filius est? Illi autē responderūt ei: David. Ait illis Christus: Quomodo ergo David in spiritu vocat eū dominū, dicens: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis: donec ponā inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eū dominū, quomodo ergo filius eius est? Filius David Christus erat secundū humanitatem: filius verò Dei secundū diuinitatem. Nescierunt quid responderēt ei pharisæi. Ideò nunc spiritu sancto repleta Elisabeth non eū filiū David vocat, sed filiū Dei, à diuina persona illum verum dominum vocans, sicut & David fecerat ps. 109. Duos ergo articulos voce Elisabeth magna, vt in omnē peruenirent terram spiritus sanctus manifestauit, scilicet, dominum iam tunc conceptum & verum filium virginis, & verum Deum continuò à primo conceptionis momento extitisse. Non otiosa hæc visitatio fuit, quæ admodum contingit esse huius temporis cognatorū, & amicorum visitatio, plena plerumq; otiosis sermonibus, vbi non desunt detractiones proximi, nec conuiuia variorum ferculorum, vt nihil aliud exoritur vel reperiatur in huiusmodi visitationibus, nisi peccata. Vtinam Christiana plebs disceret vel bonas facere visitationes suas, vel à talibus abstinere: meli⁹ enim longe esset abstinere, quàm peccata peccatis accumulare, dum visitans,

Nostræ
nunc visi-
tationes
vitijs &
peccatis
plene
sunt.

& visitatus onusti culpis hic manet, ille verò recedit. Visitatio hæc beata sacratissimæ virginis in primis contulit Ioāni sanctificationem, matri eius seni spiritus sancti repletionem, & mysterij incarnationis cognitionem, & ipsius mysterij magna sacramenta: dum iam verè formatum astruit puerum in suæ conceptionis initio, & Deo coniūctam humanam naturam in primo conceptionis momento fuisse, quod omnibus credentibus magnum attulit fidei robur, dum nos docuit quòd credere debem⁹ in illo initio conceptionis domini fuisse perfectum. Exultationem Ioannis in vtero, quam iam prædixerat euāgelista dicens: exultauit in gaudio infans in vtero eius, etiam ipsa anus nobis patefecit, dum id sacratissimæ virgini manifesta ret, nec enim hoc virgo sacra oculis perspexerat, sed senserat mater, dum infantem tripediare in vtero nouerat. Dicit autem: *Ut facta est vox saluationis tua in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Non enim tantummodo exultauit sed in gaudio. Quod reor ideo dixisse, quoniam exultare commune est hominibus & pecoribus. Mōtes exultauerunt, vt arietes: & colles sicut agni ouium, ps. 113. gaudere autem rationis cognitionem denotat, sicut & beatus Apostolus Paulus ad Philip. ait: Gaudete in domino semper, iterum dico gaudete. cap. 4. Et dominus Mar. 5. Gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Dicens igitur beata anus Elisabeth: Exultauit in

Ex visita-
tione di-
uæ Dei-
paræ plu-
rima re-
sultarunt
cōmoda.

Gaudere
Christia-
ni in do-
mino &
exultare
iubetur.

gau

gaudio, cognitione per accelerationis iudiciū ostendit fuisse in Ioanne. Illud enim est exultare in gaudio, cognoscere de quo latamur. Utinam exultaremus in gaudio in vtero sanctæ matris Ecclesiæ existentes, non tamen diceretur de nobis: Latantur cum malè fecerint, & exultant in reb⁹ pessimis. Prou. 2. Prout quotidie multis contingit, quibus non sufficit peccasse, nisi & alijs peccata sua gaudentes narrent, & glorientur in cõmissis criminibus. Quidam insuper in ipsis vitijs & criminibus turpe & vanè viuentes, cum iactantia superbientes, vel publicè carnales amores exercētes, ita gloriantur, & latantur, vt enarrare hic opus non sit, cum ita publicè à plerisq; hæc fieri cernantur, vt & alij sibi sic existiment licere viuere, atq; ita ab hac exultatione, & vanissima lætitia non sit qui retrahatur, sed plures hæc pro lege sibi vitæ constituent. Et *beata, qua credidisti, quoniam perficietur ea, qua dicta sunt tibi à domino.* Nihil dubitasse Deiparam virginē Deo possibile ostendit beata anus Elisabeth, dū omnia credit quæ dicta sunt sibi à domino. Et nota quod non dixit: quæ tibi sunt dicta ab Angelo, nam Deipara virgo verba non à Deo, sed ab Angelo audiuit: sed tamē, Deo credidit ea, quæ per Angelū nuntiabantur. Quæ fides associata fuit consensu vero & humillimo, dum respondit: *Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Quoniam perficientur omnia, illa nempe, vt semper virgo permanens, benedicaris inter om-

nes mulieres, filium verum Deum, & Messiam cernas mundi redemptorē, eius regnum videas non habere finem, sed in æternum permanere. Nouerim⁹ ergo fidem Deiparæ virginis associatā fuisse operibus, quoniam associata fuit consensu. Illud magnum opus fuit, cū ab ore eius totus penderet orbis, Deus omnipotēs hoc exigebat à virgine, Angelus hoc suadebat, cœlum hoc desiderabat, genus humanum hoc præstolabatur. Fuit in hoc maximi meriti fides virginis. Ideo spiritus sanctus per os Elisabeth illam ob fidem magnam prædicat beatā, cū posset ob gratiam, vel ob charitatem hoc dicere, elegit hoc tantum: *Beata, qua credidisti.* Vnde notandum est, quod quanto quis potiore intellectu est præditus, tanto in cognoscendis rebus acutior, tantoq; plus miratur si sibi dicantur maiora alicui contigisse magnati, & ab eius dignitate, & excellentia remotiora. Si enim verò alicui agricolæ rex nuntium misisset dicens: Præpara mihi mensuras telæ sacci decem, quoniam ea indui volo: non tantum miraretur, cū ipse etiam ea sacci tela induatur. Sed si alicui duci regni potiori hoc per nūtiū significaret, omnino expauesceret, diceretq; intra se: *Quid hoc est, quod rex sacco vult indui? Insuper scopas preparari iuberet ad purgandā domū.* Virgo sacratissima maximo fuit intellectu illustrata, & ceteris puris creaturis in terra degentibus illuminatio. Cum autem sentiret ab Angelo Deum velle in vtero suo sacco nostræ indui

Fidos virginis Dei paræ associata fuit operibus.

Quo quis est potior intellectu eo in rebus agnoscendis acutior & admiratio

Fernicio
sa carpit
peccandi
licentiā,
& ob tur
pissima
vitia per
petrata in
tantiam

de
ristia
in do
io &
teare
ocur

mortalitatis, magno correpta est stupore, quoniam plus de Deo cognoscebat, eiusq; maiestas illi, quàm cæteris puris creaturis terrenis, notior erat: ideo fidè præstando maximè meruit, propterea de fide à beata Elisabeth, quã Deo præstitit, laudata est. Nobis etiã opus est vt fidem nostram comitatã bonis operibus firmiter teneamus, & constanter secundùm fidem operemur, Deo in omnibus parendo, eius sacram volutatem adimplendo, corda nostra ab istis terrenis purgando, ne fortè obnubilato intellectu, crassioribus peccatorum vaporibus, quæ agenda sunt non attendentes, amittamus æterna, quæ nobis vt elargiretur Deus misit filium suum in mundum carne indutum in utero virginis, cui cū patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 31. in beati Luca Evangelium ex cap. 1.*

CVm tot laudes cecinisset, spiritu sancto repleta Elisabeth, Deiparæ virgini, cumq; illa mirabilia in filio Ioãne operatam eius salutationem alta voce exclamasset: cum deniq; omnia adimplenda, quæ ipsi essent à Deo per Angelum relata, virgini sacræ prænuntiasset: Maria spiritu sancto afflata, & ab eo, quem gestabat in utero edocta dixit: *Magnificat anima mea dominum.* Et canticum mirabile mirabiliter ad finem vsq; compleuit. Propter liberationem populi Iudæorū de Aegyptiaca seruitute, audivimus demerso in mari Pharaone ce-

cinisse Moysen hoc canticū domino: Cantemus dño, gloriôsè enim magnificatus est, equū & ascesorem deiecit in mare. Maria etiã prophetissa soror Aaron cū timpanis cecinit. Exodi. 15. eadè verba dicens: Cantemus domino, gloriôsè enim magnificatus est, equū & ascesorem deiecit in mare. Multo ergo melius Maria Deipara pro maiori munere vniuerso orbi illato cantauit nouū canticū, & inaudita eo vsq; verba protulit dicens: *Magnificat anima mea dominum.* Tu me cognata senex laudas, quin potius laudemus dñm, qui tantū in genus humanum beneficiū conferre dignatus est, vt cum esset Deus, voluerit homo fieri, & in meis visceribus humanitate vestiri. Quis enim illi gratias pro tanto munere referre valeat? Quis illum poterit dignis laudibus proficui? Quis illi gratiarum actiones pro tanto beneficio reddet? Anima mea illū magnificat, tu me laudas, ego illum: tu mihi refers visitationis gratias, ego omnia ad illum refero: illum solum laudat, & magnificat anima mea. Vt autem vniuersarum primitiarū primi noui testamenti cantici assequamur, paulatim verba Deiparæ virginis attendamus. Possumus enim hæc prima verba ita sumere, vt intelligatur de opere in virgine operato, opera enim postquam completa sunt, non se, sed factorem laude dignū ostendunt. Verbi gratia. Depinxit Appelles imaginē, & illam miro artificio viuenti homini fecit similem, non tantū miramur imaginem, quantū ipsū

Laudes Deo canunt virgo Deipara & Elisabeth, statim in principio visitationis.

Omnia laudantur, ad opera referuntur.

picto

Fides nostram operibus comitata esse debet.

pictorem. Idem dicendum est de quolibet fabrefacto opere: authorem deniq; magni facimus, qui talia fecit. Cùm igitur Elisabeth extolleret virginē dicēs: *Benedicta tu inter mulieres: & vnde hoc mihi ut veniat mater domini mei ad me? & beata qua credidisti:* virgo Deipara authorem huius operis laudat, & ad illū refert quicquid in se operatum prædicat Elisabeth. Non mihi referendæ laudes ó cognata sunt, sed illi, qui me talē fecit: illi qui talem imaginem fabrefecit: illi, qui in me talia operat^o est. Vt nam & nos referre ad authorē omniū Deum nostrum quicquid in nobis ille operatur, discamus. Quid enim nos sum^o ex nobis, nisi pulvis, & cinis? Quid anima nostra nisi imago quedā expressa ad similitudinē Dei? Ipso dicente: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinē nostram.* Gen. 1. Necessaria igitur certitudine omnia bona, quæ habemus ad ipsum referre oportet, ipse enim fecit nos, & nō ipsi nos. ps. 99. Cum igitur quicquid habemus perfectionis naturalis siue gratiæ ab ipso sit, ipsi authori, ipsi fabricatori referenda sunt omnia. Nec modicum interest hominis hæc non curantis. Cecidit Lucifer è cælo, quia sibi nō Deo tribuit, quæ sibi à Deo donata fuerat natura, & gratia: Eiecti sunt è paradiso, quia hæc nō attenderunt prothoplastus Adā, & mater cunctarum gentium Eua. Ceciderunt & alij plurimi vt Cain, Saul, Roboam, & Achab reges. Cauerunt iusti à superbia, vnde Abraham Gen. 18. ait:

Quia semel ceppi, loquar ad dñm meū cum sim pulvis, & cinis. Ecclesiasticus 10. omnes monet non superbire dicēs: *Quid superbis terra, & cinis? Per quæ monemur quicquid habemus siue in corpore, siue in anima, siue in redditib^o, & possessionibus omnia in Deum referre, illumq; solum præ omnibus magnificare.* Itaq; virgo sacra omnia retulit in Deum hoc primo versu cantici sui, & fabricatorem Deum laudavit. Contingit etiam illum magnificare quē super omnia mente habemus, & quem præ ceteris colim^o: Deum virgo regia præ omnibus semper mente habuit, & coluit, ideò omnia ad Deum retulit, de quibus ab Elisabeth extollebatur, & benedicebatur. Si enim præ omnibus Deū in mente haberemus, non dubium profectò, quin illum præ omnibus magnificarem^o, quem nouim^o à sanctis semper laudari, & magnificari. Sic tres illi pueri in fornacem missi iussū regis impij. Dani. c. 3. vno ore in Deum, quem mēte habebant, & præ ceteris colebāt, omnia retulerunt, & omnes creaturas ad benedicendum Deum conuocauerunt, & in omnibus illum benedixerūt. *Quod & Dauid fecit ps. 148. cum duobus sequentibus.* Magnificamus etiam illum ad quem omnia referimus quæ habemus. Si namq; rex aliquem ex humili potentem, siue ex paupere diuitē faciat, illumq; quis de potentia, vel diuitijs laudet: si sanæ mentis & integer homo est respondebit utiq;: *Lauda tu ó amice mecum regem, illumq; magnifi-*

Quæcumque habemus nihil nobis, sed Deo omnia cum humilitate tribuenda.

Omnis laus & gloria ad auctorem operis, non ad ipsum opus referenda est

nificemus, qui me talem fecit. Pauci reperiuntur nunc in mundo qui grati sint principibus, ideo quod illos extulerint, & nomine & diuitijs magnos fecerint: sed omnino suis tribuentes proprijs meritis, laudes illas quę sibi rependuntur, non danti, sed suis ascribunt viribus & industria. Nouum ingratitudinis genus. Virgo regia noluit nec momento temporis gratias, & laudes ab Elisabeth sibi collatas in se retinere, sed continuo ait: Non mihi hæc referenda nec tribuenda sunt o cognata senex, sed donanti Deo, ideo anima mea illum magnificat. Qui re autem non dixerit: Laudat anima mea dominum, siue extollit, aut certe cantat, aut benedicit dominum: sed, magnificat, audiamus. Proprie magnificus dicitur, & ab Aristo. 4. Eth. & a sancto Tho. 2. 2. q. 134. ille, qui magnos sumptus facit pro re magna vtili bono communi, vel alicui peculiari. Cum igitur Deus pro salute mundi magnos fecerit sumptus filium suum mittens in mundum, ut saluaretur mundus per ipsum, verè magnificus dicitur, quoniam tales sumptus nemo vnquam fecit. Ipse enim visceribus virginis se intulit, ipse miseras nostras suscepit, non tamè culpam sed poenas, frigus, famem, sudorem, ac demum mortem, ideo verè dicitur magnificus. Vnde & David ps. 8. admirabile nomen eius pronuntians magnificentiam, reddit pro causa: Quoniam (inquit) eleuata est magnificentia tua super caelos. Humanitatem susceptam magnificentiam dixit, quoniam in illa dominus

Nouum ingratitudinis genus ad beneficium proprijs meritis, ea quę a magnatibus illis liberaliter elargita sunt

Magnificus care quid significet proprie.

magnificentissimum se exhibuit, dum sumptus magnos fecit per illam, omnem eius sanguinem in redemptionem nostram fundens, omnes eius vitę labores & merita nobis tribuens. Ideo Deipara virgo, illum magnificat, hoc est illum magnificum predicat animę eius. Non pauci nostro hoc seculo mendaces reperiuntur, qui magnifici vocantur, cum non tantum magnos sumptus in bonum commune non expendant, sed nec paruos quidem. Talis est perituri conditio seculi, ut omnia nomina mentiatur, & illos fortes dicat, qui mala sciunt proximis inferre, qui debilissimi sunt ad resistendum peccatis: illos admiretur, qui pauperum sunt expilatores, & oppressores: illos extollat, qui ingentes possident facultates cum nihil boni operentur: timendos iudicet raptores, & iniuriarum vindicatores. Ceterum bonos, & probos viros abiecti animi esse proclamet: patientes timidos vocet, cum sint ad toleranda opprobria fortissimi: castos nihili pendat: omnibusque virtutibus spreto, solis vitijs magna nomina falso imponat. De quo David. ps. 48. ait: Vocauerunt nomina sua in terris suis. Et post pauca illos dicit factos similes iumentis insipientibus. Deinde: Sicut oves in inferno positi sunt, mors depascet eos. Deipara virgo regia Deum verè dicit magnificum, quoniam opus, quod laudat Elisabeth, ipse fecit, ad illumque refert quicquid est in se bonum, & laudabile: illum magnificat, quem semper mente colit, & mente habet. Ille verè

Nomen magnifici, falso hac nota a te inscribitur ple ri q3.

Domi præfæ tia o & læ festiu cit.

Magnificamus ea quę semper mente volumus & colimus.

scrip ra fa vbi de m adue loqu

verè magnificus est, qui tanta expedit
p vtilitate nō vnus hoīs, sed totius mū
di, talis enim recte magnificus dicitur.
Ipsi laus, ipsi gloria, ipsi imperiū vnā cū
patre, & spiritu sancto viuēti, & regnā
ti per omnia secula seculorū. Amen.

*Tractatus. 32. in beati Luca Euan-
gelium ex capite primo.*

ET exultauit spiritus meus in Deo sa-
lutari meo. Exultauit infans in vte-
ro meo dixerat Elisabeth: Exultauit spi-
ritus meus, inquit sacratissima virgo.
Ne mireris si exultat puer in præsencia
dñi, & ad eius tripudiat aduentum, spi-
ritus meus etiam exultauit in eo. Fons
bonitatis, fons lætitiæ est dominus, non
enim tristitiā parit domini præsencia,
omnia læta, omnia grata, omnia festiua
sunt præsente domino. Hoc ps. 50. opti-
mè cum peccauisset Dauid ostēdit, qui
propter culpam tristis, lætitiā saluta-
ris exposcit iterum sibi dari. Redde mi-
hi (inquit) lætitiā salutaris tui. Et alibi:
Exultate iusti in dño. ps. 32. Et ps. 31. Le-
tamini in domino, & exultate iusti. Et
ps. 9. exultabo in salutari tuo. Et ps. 12.
Exultabit cor meum in salutari tuo. Et
Isaias. 9. de aduentu domini agens: Le-
tabuntur coram te sicut qui lætantur
in messe, sicut exultant victores capta
præda quando diuidūt spolia. Et ps. 83.
Cor meū & caro mea exultauerunt in
Deū viuū. Et Abach. 3. Ego autem in
domino gaudebo, & exultabo in Deo
Iesu meo. Omnis scriptura sacra dum
de aduentu Messie agit plenitudinem
gaudij & lætitiæ, & exultationis prænu-

tiat futuram. Ideò infans in vtero gau-
dij plenus exultat, & beatæ Mariæ spi-
ritum exultare ipsa pronuntiat. Vnde
Isaias. 42. de eo dicit: Non erit tristis, ne-
què turbulentus donec ponat in terra
iudicium, & legem eius insulæ expecta-
bunt. Sed contrarium videntur velle
Ecclesiasticus. 36. Cor prauum dabit tri-
stitiā. Et. 25. Facies tristis, & plaga
mortis mulier nequam. Et Dauid ps.
41. Quare tristis es anima mea, & qua-
re conturbas me? Vt autem animam
ad lætitiā conuerteret inquit: Spera
in Deo, quoniam adhuc confitebor illi,
salutare vultus mei, & Deus meus. Ac
si diceret: Cum salutare eius spiritu cō-
fidero, spero à tristitia liberari. Vtinam
hæc mūdi sectatores animaduertent,
& circūspicerēt mūdi gaudia vana esse,
& nihil aliud parere, nisi tristitiā. Cō-
cipiunt enim dolorem, & pariunt ini-
quitatem. Iob. 30. Versa est in lutum cy-
thara mea, & organum meum in vo-
cem fletum. Et Prouerb. 14. Extrema
gaudij luctus occupat. Et beatus Iaco-
bus epistolæ suæ cap. 4. Risus vester in
luctum conuertetur. Quod satis nos
omnes ostendimus infantuli: cum e-
nim in hanc edimur lucem, primam
nostram vocem lugendo emittimus:
& cum simus natura risibiles, nihilomi-
nus prima nostra vox luctus est: plangi-
mus enim miseriam nostrā, quoniā ad
vitā luctus plenam venimus. Verū enī-
verò si omnia quæ in mundo sunt ani-
maduertam⁹, & attētius cōsiderem⁹, ni-
hil in hoc seculo præter luctū inueniem⁹.

cum gau-
dio & læ-
titia sum-
ma hoc
futurum
prænu-
ciat.

Gaudia
mundi
vana sūt,
nec nisi
tristitiā
parturi-
unt.

Domini
præsē-
tia omnia
& læta &
festiua fa-
ciunt.

Scriptu-
ra sacra
vbi cūq;
de Messie
aduentu
loquitur

Om

Omnia in hoc mundo triftia & lucuofa, & præterea deceptionibus plena funt.

Omnia plena mœrore funt, quoniam plena definetiæ omnia reperiuntur. De finit vita, gaudia in puncto prætereunt, amittuntur diuitiæ, mœbra fenefcunt, falus deperditur: qui videtur ftare cadit, qui præualere, deiicitur: & nil il cõftat fubfole, fed omnia mutatur, decrefcunt, deficiunt quoufque etiam corpus in fe pulchro recõdatur, cibus vt fit vermiũ. Vnde ridentibus, & gaudentibus Ecclefiaftes. c. 2. dicit. Rifum reputaui errorem, & gaudio dixi: Quid frustra deciperis? Omnia deceptione plena funt dum rifus error eft, & gaudium decipit nos frustra. Qui autem in domino exultat, gaudium verum habet, & firmiffimo inhæres fundamẽto ftabilis manet. Vnde & dñs propinquus paffioni difcipulis dicebat: Iterũ videbo vos, & gaudebit cor veftrum, & gaudium veftrũ nemo tollet à vobis. Ioan. 16. Gaudium quippe, quod habuerunt dño refurgente nemo potuit tollere ab eis. Exultabat enim fpiritus eorũ in Deo, quæ exultatio folida eft, nõ labilis ficut illa quæ huius mũdi eft. Tanta autem exultatione in incarnatione dñi perfufa eft facratiffima virgo, vt nullo poffit explicari fermone. Vnde ipfa repleta fpiritus fancti gaudio ait: *Exultauit fpiritus meus.* Exultauit præfentia fpiritus fancti, præfentia virtutis Dei obũbrantis ipfam, exultauit Deũ in fuis puriffimis recipiẽdo vifceribus, exultauit, quia mater Dei facta: exultauit, quia virginitate hoc fibi contigit illæfa conferuata, exultauit quia credidit virginẽ fe pariturã, exulta

Exultatio & gaudium diuine Deiparæ.

uit, quia contemplata eft mũdi redemptorem, exultauit, quia iam aduenerat Mefstias & faluator, exultauit in his omnibus defideratũ adueniffe cunctis gẽtibus, exultauit gratias agens Deo qui fe elegerat ad tantum & tam ineffabile munus, exultauit videns finem imponi prophetijs, & figuris legis, exultauit videns dominum ea quæ promiferat à tot feculis adimplere. Huic exultationi nihil deerat ex omnibus, quæ lætũ & gaudens poffent reddere feculum, ex omnibus, quæ genus humanũ planè letari & exultare efficeret. Vnde bene recteque fequitur in quo gauderet, & de qua re exultaret: *In Deo* (inquit) *salutari meo.* Rationem augent exultationis fpiritus virginis facræ fequentia verba: *In Deo salutari meo.* Exultatio hæc non fecundũ carnem, neq; fecundum dignitatis magnitudinem corporaliter, fed fpiritualiter explicatur effe, cũ dicitur fpiritus exultare, nõ caro. *Exultauit* (inquit) *fpiritus meus in Deo salutari meo.* Optima exultatio in faluatore eft, & quæ violari, minuiue non poteft, nifi quis velit culpa fua à fe repellere faluatorem, qui totius eft exultationis author. Virgo verũtamen regia dicit: *Salutari meo,* quod non reperitur aliquẽ vnquã aufum fuiſſe dicere. Primus huius nominis annũtiator extitit Iacob, dum Gen. 49. Filijs, quæ ventura vnicique effent Dei fpiritu afflatus prædixit, dum de Mefstia ageret cum Iuda, de cuius tribu venturus erat, & de qua ortus eft dominus nofter Iefus Chriftus: *salutare tuum*

Exultatio toto generi humano celebranda.

salutari meo, folã virgo Dei para autã fuit dicere.

tuum (inquit) expectabo domine. Nec ausus est dicere, & si de eius stirpe esset venturus: salutare meum, sed salutare tuum, dicit. Dauid, cui repromissio de eius progenie Christum venturū facta est: salutare vultus mei & Deus meus, inquit bis ps. 41. & 42. & ps. 84. Osten- de nobis domine misericordiam tuā, & salutare tuum da nobis. Non ait salutare meū, sed tuū. Et ps. 66. Vt cognoscamus in terra viam tuam, in omnib⁹ gentibus salutare tuū. Soli virgini sacratissimæ datū est dicere: In Deo salutari meo: quoniam ipsa vera eius mater est, & in eius visceribus purissimis tenebatur inclusus, qui illam in matrem elegerat, esse verus vnigenitus filius eius voluit. Ideo merito & illa suum esse salutare dixit, & ille veram semper matrem debito honore est profecurus. O foelicissima mater? O sacratissima proles? Quem coelū, & terra dominū cognoscunt, & regem prædicant seculorum, tu & dominum, & regem dicis, & quod nulli datum est, tuū vnigenitum & salutare tuū verissimè prædicas. In Deo (inquit) salutari meo. Suū potuit eum dicere, quæ de eius redemptione plus participauit. Ad cuius declarationē aduertendum, quod cum gratia Dei alicui datur, verè propter merita passionis Christi datur, siue quæ dabatur sanctis antiquis ante domini aduentū, siue quæ datur nobis post eius passionem benedictissimam. Cui autem plus donatur de thesauro regis, non dubiū est quin plus regi teneatur: & regē sibi magis propi-

tiū dicat, tantūq; sibi à rege præstari poterit, vt suū regem dicat. Cū igitur beatissima proles dederit matri de thesauro gratiæ suæ plusquā alteri puræ creaturæ, & illam à peccato præseruauerit originali, & ab omni actuali, ita vt Angel⁹: Aue gratia plena, dixerit, illius magis extitit dominus, quam alicuius alterius. Vnde & merito Deū salutare suū dixit, suum, quia vnigenitus eius, suū, quoniam ab illo gratiæ thesaurum præ omnibus puris creaturis acceperat. Quod autem diximus gratiæ dona in virtute passionis domini etiā antiquis fuisse patribus collata, qui desiderat originem scire, audiat Apostolum Paulū ad Ephes. 1. Benedictus Deus & pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in coelestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mūdi cōstitutionē, vt essemus sancti, & immaculati in cōspectu ei⁹ in charitate. Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorū per Iesum Christum in ipsum secundum propositum voluntatis suæ in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo. In quo habemus redemptionem per sanguinem eius in remissionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis in omni sapientia, & prudentia, vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ secundum beneplacitum eius, quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo, quæ in coelis,

Merito salutare
n. eū, dixit virgo
sacratiss.
quod re-
men ne-
no alius
dicere au-
si s.

& quæ in terra sunt in ipso. Instauravit reuera cœlestia dum ruinas implevit beatis hominibus, quas fecerant mali superbientes dæmones. Omnia, quæ in terris sunt, homines sunt, qui ab initio seculi saluantur gratia eius. Propter hanc in Christo datâ omnibus, qui saluantur, hominibus gratiam ab origine mundi. Ioannes in Apocalypsi sua c. 13. cum dixisset quod bestiam (idest diabolum) adorauerunt homines mali, qui prauis illum moribus sequuntur, sub infert: Et adorauerunt eam omnes qui habitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mûdi. Occisum dicit Christum ab origine mûdi, cum occisus sit tēpore imperij Tiberij Cæsaris, sed quoniam gratia dabatur in virtute passionis eius futuræ, Ioânes illum ab origine mûdi dicit occisum: & Paulus in illo restaurari ait omnia, quæ sunt in terra. Meritò igitur Deipara virgo illū dicit salutare suū, quoniã per ipsum præ omnibus puris creaturis gratia donata est, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 33. in Euangelium beati Luca ex cap. 1.*

Quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicet omnes generationes. Multi hæc sacratissimæ virginis verba ad virtutem humilitatis eius referunt, quia dominus respexit virtutem humilitatis eius, quæ disposita fuit inter cæteras virtutes, vt

mater Dei esse mereretur & dici. Iuxta illud Ecclesiasti 3. Quanto magnus es humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam, quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur. Vnde. 2. Reg. 6. cum despiceretur Dauid à Michol vxore sua filia Saulis, quia coram arca dñi ludebat, & saltabat totis viribus dum reduceretur de domo Aminadab, diceretq; ei: Quam gloriosus fuit hodie rex Israel disce operiens se ante ancillas seruorum suorum, & nudatus est quasi si nudetur vnus de scurris. Respondit ei Dauid: Viuit dominus, quia ludam ante dominum qui elegit me, potius quàm patrem tuū, & quàm omnem domū eius: & præcepit mihi, vt essem dux super omnē populū domini Israel, & ludam, & vilior fiam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis, & cū ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo. Tantum hæc virtus humilitatis placet Deo, vt ipse Dauid spiritu sancto afflat⁹ ps. 114. dicat: Custodiens paruulos dominus, humiliatus sum, & liberauit me. Vnde & rex Achab cum ei cōminatus esset Elias quòd mala morte esset interimendus, & corpus eius à canibus deuorandum, de quo dicit. 3. Reg. 21. scriptura: Non fuit alter talis sicut Achab, qui venundatus est, vt faceret malum in conspectu domini: denique quoniam humiliatus est, euasit comminationem Dei & mortem. Itaque cum audisset Achab sermones istos scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam,

Christus occisus ab origine mûdi quomodo intelligendum.

Abom-
bilis f
bia co
Deo.

Humil-
tatis vir-
tus Deo
gratissi-
ma est.

Humili-
tas falsa.

suam, ieiunauitq; , & dormiuit in fac-
co, & ambulauit demisso capite. Et fa-
ctus est sermo dñi ad Eliam Thesbitem
dicēs: Nonne vidisti humiliatū Achab
coram me? Quia igitur humiliatus est
mei causa non inducam malum in die
bus eius. Ecce quantum valet corā Deo
humilitas. Vnde Ecclesiasti. 35. dicitur:
Oratio humiliantis se, nubes penetra-
uit, & donec propinquet non consolabi-
tur, & non discedet donec altissimus as-
piciat. Quantum igitur humilitas pla-
cet Deo, tantū abominabilis est super-
bia coram eo. Vnde perspicuū est si be-
ne cōsideremus plagas, quæ nobis quo-
tidie à domino inferuntur ab hoc præci-
piuē fonte manare. Caueant reges terre
& principes, caueāt & nobiles ne dum
superbè viuūt puniantur. Humiliami-
ni, inquit beatus Apostolus Petrus, sub-
potenti manu Dei, vt vos exaltet in tē-
pore visitationis. Consideremus igitur
exaltationē hominis ab humilitate pro-
cedere, vt omnes simus humiles in ocu-
lis nostris, nec vnquam, etiam si ad sy-
dera extollamur, superbiamus, ne ma-
lo nostro de loco sublimi cadamus. Si-
cut & Dauid ait ps. 72. Deiecisti eos dū
alleuarentur. Omnis namq; , qui subli-
me vult ædificium extollere, quanto al-
tiores vult domum eleuare, tanto hu-
milia, & profundiora subter terram
fodit fundamenta. Cæterum multi fal-
luntur se existimantes humiles dum be-
ne salutant proximos, caput humiliāt,
prona inclinatione capitis cooperimen-
tum vel pileum longè leteq; detrahūt.

Hoc bonum est, sed cum his omnibus
manet supbia intus in corde. Vnde Ec-
clesiasti. 10. dicitur: Initium superbiæ ho-
minis apostatare à Deo, quoniā ab eo,
qui fecit illum recessit cor eius, quoniā
initium omnis peccati est superbia. Si
quis igitur Deo neglecto, atq; vtinā nō
cōtempto, cōuerterit sese ad illecebras
carnis, ad diuitias & huius seculi pōpas,
nec veretur mortaliter peccare, vt suā
expleat libidinem, vindictā quærit, falsa
imponit crimina, iniuriam proximo ir-
rogat, iurare, & peierare ex consuetudi-
ne nihili pendit, nō se seducat dicens:
Non sum superbus, genua flecto in ec-
clesia, peccus dum Christi domini cor-
pus eleuatur contūdo, orationem fun-
do, saluto satis proximos, & reuerenter.
Audiat quod dicitur: Initium omnis pec-
cati superbia. Quocūq; peccato morta-
li quis peccet, supbia omniū peccatorū
initium est, in omni peccato reperitur, &
si ipsa sit per se in specie grauissimū pec-
catū, nihilominus initium est omniū pec-
catorū, quoniam qui peccat, præceptū
Dei cōtemnit, parui facit dñi mandatū,
& magis in sua delectatur explēda libi-
dine, quā in Dei volūtate perficiēda.
Hęc omnia à superbia descēdunt, & ab
illo sulphureo fonte manāt, ideò scrip-
tura omnium peccatorum initium dixit
esse superbiam. Qui autem humilis est
timet diuinam offendere maiestatem,
& tantum irritare benefactorem, tan-
tūq; negligere Deū. Inde est, quod dicū-
tur virtutes omnes humilitate cōserua-
ri, quoniā qui humilis est nō audet trās-

Superbia
initium
omnis
peccati.

Abomina-
bilis sup-
bia corā
Deo.

milli-
is vir-
Deo
tissi-
est.

Humili-
tas falsa.

Humili-
tas vera.

Virtutes
ones hu
militate
conferuā
tur.

gredi diuinū mandatum, summā repu-
tās superbiam Dei præcepta contēne-
re. Et quæadmodum gémarij dicunt in
nullo melius gémas diutius conferuari,
quàm in plumbo, quod est metallū in-
firmū: sic virtutes in nulla sic conferuan-
tur capsula, sicut in humilitate. Igitur
sacratissima virgo postquam animam
suam Deum magnificare, & spiritum
in Deo saluari suo exultare dixit, conti-
nuo conferuatricem omnium à Deo fi-
bi collatorū donorū adiunxit: Quia res-
pexit humilitatem ancillæ suæ. Et quā-
uis hæc sic secundum cōmunem sen-
sum interpretentur, ego sanè saluo me-
liori iudicio aliter sentiendū de his ver-
bis existimo. Nam, & si in Deipara vir-
gine hoc locum non habeat, alij tamē,
qui se nimium de virtute humilitatis
iactarent, & coram populo se humiles
esse profiterentur, nō omnino superbia
carerēt. Sunt enim aliqui in seculo hoc
nequam, qui se humiles profitentur, &
cum non possint facere, quæ concupis-
cūt, verbis humilibus simulant se nolle.
Hi humiles non sunt, sed superbi hypo-
critæ quos dominus in euangelio pas-
sim reprehendit propter eorum hypo-
crisim & superbiam. Quod igitur exi-
stimo Deiparam virginem dicere vo-
luisse hoc est, ac si diceret: Quia domi-
nus respexit ancillæ suæ humilitatem,
quod est, meam ita despiciabilem & hu-
mitem personā, quæ in conspectu om-
nium nihil sum, cum posset alias no-
biliore, alias maiores respicere, agere-
que in alijs virginibus quæ in me dig-

Autoris
alia expo-
sicio.

Humili-
tas ficta
& iniqua
quæ &
hypocri-
sia.

natus est operari, elegit me, quæ nihili
semper, & tanquam ancillam me repu-
taui, & in oculis meis me nihili aestima-
ui, in qua magna hæc quæ præfigura-
ta, & prophetata sunt à seculo operare-
tur, iam faceret, & perficeret. Ré utiq;
mirabilem, vt faciat ancillam ab omni
homine benedici? Omnes quæ hæc
crediderint generationes me dicent be-
nedictam. Et hoc totum in me ancilla
operatus est Deus respiciēs meam con-
ditionem humilē. i. quā ego nihili sem-
per reputaui & paruipēdi, nec vnquam
de me tale quid cogitaui. Quātum di-
stat ort⁹ ab occidēte, & eo amplius pro-
cul erat à me tale opus, eiusuē imagina-
tio. Satis mihi erat virginitatē seruare:
& cum fabro lignario desponsarer spō-
sum nō despexi, sperans semper in dño
meam conferuaturū integritatem. Cō-
tigit hoc mihi, quod cernis Elisabeth,
supremū donū à Deo, quod in ista mea
corā oculis meis humili persona fecit,
& me voluit ab omni generatione, quæ
in Christū dñm creditura est, beatā dici.
O sacratissima virgo, nō tantum à cre-
dētibus Dei filium à te generatum, sed
etiam ab infidelibus Mahometanis bea-
ta diceris, & extolleris: te angeli & sera-
phim, & omnes cœlestes virtutes beatā
dicūt, extollunt, & laudant, te tota mi-
litās ecclesia beatam prædicat, te om-
nes iusti collaudāt, te oēs peccatores im-
plorant, tibi redduntur post Deum ma-
ximæ gratiarum actiones à ciuibus cœ-
lestibus, quoniam per filium tuū domi-
nū nostrū Iesum Christum eorum sunt

Virgini
Deiparæ
ancillæ
humilli-
mæ, ab
omnibus
homi-
bus bene
dicitur.

Poten-
& gra-
diuin-
onia
bis se-
nihil
profr-
merit-
nostr-

reparatae ruinae: ab omnibus animalibus
concrevis etiam coelestibus, quoniam
per sanguinem filij tui sunt redemptae, quae
primum de tuo suscepit, & lacte purissi-
mo auxit: ab omnibus etiam, qui in gre-
mio sunt sanctae matris Ecclesiae, quo-
niam per filium tuum in filios adoptionis
Dei sunt recepti. Tu igitur humillima
virgo intercedere semper digneris pro
nobis ad tuum & Dei filium unigenitum
dominum nostrum Iesum Christum, cui cum
patre, & spiritu sancto est honor, gloria,
& imperium per omnia secula seculorum.

¶ *Tractatus. 34. in beati Lucae Evan-
gelium ex capite primo.*

Quia fecit mihi magna qui potens
est, & sanctum nomen eius. Ver-
sus iste quasi reddit rationem finis prio-
ris. Dixerat enim sacratissima virgo: *Ex
hoc beatam me dicent omnes generationes:* cau-
sam nunc reddit quare illam beatam dicent
omnes generationes: quia respexit hu-
militatem ancillae suae, fecit enim illi mag-
na, qui potens est. Ne igitur suis tribue-
ret meritis, quia ancillam humilem respe-
xit Deus, inquit: Fecit magna mihi, qui
potest facere, qui quaecumque, vult facere
si fecerit, sua id potentia facit, non meri-
tis tantum suscipientium. Quis utique me-
ritis ascribat Petri, quod vicarius Chri-
sti in terris electus est? Quis vocationem
Pauli meritis eius attribuat, qui de se ait.
1. ad Cor. 15. Ego sum minimus aposto-
lorum, qui non sum dignus vocari apo-
stolus, quoniam persecutus sum eccle-
siam Dei, gratia autem Dei sum id, quod

sum, & gratia eius in me vacua non
fuit. Quis gloriabitur se meritis suis vo-
catus in agnitionem fidei? cum ad Eph.
2. beatus Paulus Apostolus dicat: Gratia
enim saluati estis per fidem (& hoc non
ex vobis, Dei enim donum est) non ex
operibus, ut ne quis gloriatur, ipsius enim
sumus factura creati in Christo Iesu in
operibus bonis, quae praeparavit Deus,
ut in illis ambulemus. Qui etiam mar-
tyribus ait ad Philip. 1. Vobis donatum
est pro Christo, ut non solum in eum cre-
datis, sed ut etiam pro illo patiamini. Un-
de & idem Apostolus. 1. ad Cor. 1. mo-
net, ut qui gloriatur in domino gloriatur.
Idem repetit. 2. ad Cor. 10. Qui gloriatur
in domino gloriatur. Causam horum reddit
1. ad Cor. 4. dicens: Quid autem habes,
quod non accepisti? Si autem accepisti,
quid gloriaris quasi non acceperis? Fe-
cit igitur (inquit Dei para virgo) mihi
magna, qui potens est, ipse fecit, quia vo-
luit, non quod meis ego id meritis ascri-
bam, sed eius potentiae, qui potest face-
re quae non sunt, ut sint: potest de mini-
mis magna, de humilibus excelsa erige-
re: cuius nutui parent omnia, cuius con-
silio diriguntur omnia, cuius providen-
tia gubernantur omnia, cuius potentiae
subduntur omnia, cuius voluntati sub-
iecta sunt omnia, siue quae in caelis, siue
quae in terra, siue quae sub terra degunt.
O miram omnipotentiam, o tremendam
maiestatem, o adorandam clementiam
Dei, qui cum possit in puncto ad nihilum
redigere peccantes, tanta clementia
vult, ut inimicos suos in esse conservet,

Omnipotentiam si-
mulque
clementiam
Dei mihi
bilem ex
clamat.

quibus etiam necessaria subministrat, ut sic beneficijs affecti ad suum conuertantur authorem. Cum enim voluit mundum, quem creauerat, aquis diluuij disperdidit, ciuitates quatuor Sodomorū subuertit, Sodomam, Gomorram, Adaman, & Seboin: Datan etiam & Abiron viuos absorbit terra cum domib⁹ & tabernaculis, & vniuersa substātia eorum, quam habebant in medio Israel. Num. 16. & Deut. 11. **Quis non timebit te rex gentium? Fecit mihi magna qui potens est.** Ne igitur Elisabeth miretis in me humili ancilla tanta esse Deū operatum, quoniam fecit hæc qui potens est. Cui enim inest potentia ad omnia, quæcunque velit facienda, mirandum est voluisse illa facere, non rātum fecisse, cū nullus illi sit labor ad operandum magna si adsit voluntas. Voluit, inquā, facere, facile fuit facere, cum voluit. Vtinam ad hæc intelligenda & cōsideranda non huius mundi tumultib⁹ impediremur. Facile siquidem esset timere tantam potentiam, facile tantam reuereri maiestatem. Quisquis igitur hæc non considerat, veniet illi laqueus, quem ignorat, & captio apprehendet illum, & descendet in infernū, vbi pœnarū multitudinem mirabitur, qui neglexit potentiam Dei aduertere & admirari: & quasi nihili ducens peccare. Et sic ad nihilum redactus est in conspectu Dei malign⁹, timētes autē dñm ipse glorificat. ps. 14. **Quoniā facit magna, qui potens est, cuius potentia nunquam minui potest, quemadmodū sē-**

pe principum huius seculi minuitur, sed semper immobilis in se permanēs, omnipotens incomprehensibiliter perseuerat, & quæcūq; voluerit facere ipse absq; vlllo labore perficiet. *Et sanctū nomen eius.* Cum dixisset Deipara virgo fecisse sibi magna, qui potens est, addidit spiritu sancto afflata: Et sanctum nomen eius. Non enim secundum potentiam seculi operatur. Etenim sæpe numero huius mundi principes faciunt magna bona, faciunt & aliquādo magna mala, quoniam peccato sunt obnoxij, & sæpe ab ira, sæpe à vindicta, sæpe à cupiditate superantur: bella mouent aduersus alios: non nullos sibi acceptos & gratos non propter virtutis merita extollunt, alios verò opprimunt. Deus autem, qui non est personarum acceptor, neq; malo vnquā mouetur desiderio, omnia quæcūq; facit, vero iustissimo, & æquissimo facit consilio, rectissimoq; voluntate operatur, ideò addidit sacratissima virgo nomen eius sanctū, quoniam omnia sanctissimè facit. Si enim (inquit) vides abiectæ ancillæ humilitatem respexisse, si magna mihi fecit, scito hoc rectissimo suo secreto fecisse, quoniam nomen eius sanctū est, ipse enim sanctos, qui sunt, ab initio seculi fecit. Et quemadmodum si fontis alicuius aqua dulcissima est, qui ex eo egrediūtur riuuli, eandem secum ferūt dulcedinem: quòd si falsa fuerit, riuuli etiam ex eo fluētes falsi erunt: sicut cū Deus à se ipso sanctitatem habeat infinitā, quæ ex eius bonitate manant ope-

Longè alia est actus Dei potentia, quā principū huius seculi.

Qui Dei omnipotentiam, maiestatem & misericordiam in hoc seculo non considerat, is mox in inferno pœnarū multitudinē mirabitur.

Habens à se ipso sanctitatem, quæcunque operatur sanctificat.

ra,

Ex cō bono nia b mar cor a pertu sum le ma prod cit.

ra, sancta sunt, quoniam sanctum est nomen eius. Sanctus ipse facit sanctos, sanctus ipse sanctè operatur, sanctus quicquid agit sanctificat, & in omnia, quae peregit bonitatè quandam infudit. Nihil enim creatum reperies, etià ipsos venenatos serpètes, quin aliquà vel utilitatè vel virtutem admixtâ habeât. A sanctissimo ipso Deo omnia bona procedunt, ipsi gloria, honor, & imperiũ per omnia secula seculorum. Amen.

Hoc etiam nos attédètes studeamus bonam facere vitam nostram, vt quicquid à nobis processerit, bonitate aspergatur. Arbor enim bona (inquit dominus Matt. 7.) bonos fructus facit, cor bonum bonas cogitationes producit, de corde bono & puro puritas bonorum actuum suauiter manat. De corde malo, & iniquo exeunt cogitationes malae, quae admodum dñs dicebat pharisæis prauè cogitationibus Mat. 9. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Et cap. 15. ait: De corde exeunt cogitationes malae, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, & blasphemiae. Ideo Dauid psal. 50. deprecatur Deum dicens: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Cuius rectum est cor, à tali fonte recta manant opera. Bonos oculos faciamus, tunc enim nobis, quicquid aspexerimus, non nocebit. Auerte (inquit Dauid) oculos meos, ne videant vanitatem. Tunc auertes, cum in Deum oculos conuerteris. Idè de lingua deprecatur dicens: Statue seruo tuo eloquiũ tuum in timore tuo.

Si igitur legem iustam omnibus nostris sensibus imposuerimus, omnes in sanctitatè redigemus gratia Dei, quam nobis volètib; & postulantibus ipse omnipotès non negabit. Qui vero nunquam de perfectione animae, neq; de corporis tranquillitate cogitat, nec ipsum Deum precibus assiduis deprecatur, quid de mi sero illo sperandum est, nisi vita improba, & corrupti sèsus, & mors pessima? Illa die, qua Saul rex Pythonissam consuluit. 1. Reg. 28. mortuus est in praelio, exemplum omnibus præbens qui mundum consulunt, & eorum sectantur consilia, qui ipsius mundi magni habentur consiliarij, ipsa die perunt à facie domini. Hi profecto nihil aliud consulunt, quam vindictam sumere ab ijs, qui in nos vel minimũ peccauerunt, vel in verbo, seu gestu displicuerunt, nihil aliud cõsulunt, quam domum, & vxorem violare, alienam rapere filiam, in iudicio pro minima re cõtendere, odisse proximum, ludere proinde a prandio vsq; ad cenam, & à cena vsque in mediam noctem. Hæc consulunt, ipsiq; faciunt, & de his cogitant & loquuntur etiam in ecclesia dum ad audiendam rem diuinã cõuenit plebs Christiana. Dei autem, qui magna facere potest, cõsiliarij, omne bonum cõsulunt, orationem suadet, ieiunia prædicat, ad castitatem hortatur, cõcordiam proximis inculcat, desinere à litibus mōnēt, ad Dei & proximi dilectionem inducunt. Ita fit vt negligètes animas ad pœnitentiã prouocet, & desides excitet, somnolètos experrectos fieri pun-

Qui mundanis nituntur consilijs, pereunt a facie domini.

Dei consiliarij omnia bona & vtilia consulunt

gant,

Ex corde bono omnia bona manant: cor autè peruersum mille mala producit.

mensa
so
stata
que
ratur
stifi
t.

gant, vt illis faciat magna, qui potens est dominus noster Iesus Christus, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 35. in beati Lucae Euangelium ex capite primo.*

ET misericordia eius à progenie in progenies, timentibus eum. Dixerat superius beatissima virgo sanctitatem, quæ Deo maximè propria est, tantam sibi contulisse gratiam, vt quæ humilis ancilla erat, mater Dei fieret. Quod tantum humano generi collatum beneficium ne quis aliquorum sanctorum meritis ascriberet, sed solum Deum totus orbis laudaret, ait hoc opus solius esse misericordiae Dei. *Et misericordia eius:* in hoc quod fecit in visceribus meis, dum naturam assumpsit humanam. à progenie in progenies: Quod idem est ac si diceret: A primis sanctis in mundo procreatis descendit, hoc est, promissa est, & à progenie primorum deriuata est in progenies vsque quo exhibita est, vsq; ad te o Elisabeth, & vsq; in progenies seculorum semper misericordia est. Misericordiam enim verò dicimus affectum miserentis, & miserationem ipsius misericordiae exhibitionem. Veruntamen hic misericordia vtrunq; complectitur, & affectum miserentis, & ipsius misericordiae exhibitionem. David ps. 144. Miserationes eius super omnia opera eius. Hæ sunt miserationes eius, incarnatio

nis videlicet effectus, qui à progenie primorum parentum vsq; in finem seculi exteditur. Et quoniam misericordiam hic Deipara collaudat, opus est attendamus quibus exhibeatur. *Timentibus* (inquit) *eum*. Licet enim dominus ad saluandos omnes venerit, non tamen saluabuntur, qui nolunt huius diuinæ misericordiae esse participes, quales sunt increduli Iudæi, & miseri Mahometani, & gentes, quæ non colunt Deum, atque ipsi Lutherani se à gremio salutis subtrahentes, & extra arcam Noe. f. Ecclesiam, in hoc pelago mundi nauigantes. Non enim frustra Deipara virgo addidit: *Timentibus eum*, de se (inquam) non praesumentibus, nec de suis viribus gloriantibus, sed ipsam Dei misericordiam expectantibus, quæ à progenie primorum parentum vsque nunc semper operatur in ijs, qui timent Deum, siue sint Iudæi, siue gentiles, siue quocunque alio nomine censeantur. In hoc enim mirabilior est Deus, & si in omnibus mirabilis, cæterum miserationes eius super omnia opera eius. Potentissimum se ostendit in mundi solo verbo creatione, sapientissimum in totius orbis gubernatione, iustissimum in iniquorum à Cain vsq; nunc punitione, misericordem, & miseratorem dominum in mundi per incarnationem reparatione. Et quoniam hoc mysterium miserationis diuinæ plus nobis gratum, & Deo plus onerosum fuit: cum factus homo tanta pertulerit ab infantia supplicia, frigoris in natiuitate, persecutionis Herodis in infantia, persecutio-

Misericordia Dei exhibitur timentibus eum.

Mirabilior est Deus in miserationibus, quam in omnibus alijs mirabilibus

Misericordia quomodo accipiat.

sum Dei ricio in c quo do p tim ficat

curio-

cutionis Iudæorum in sua manifestatio-
 ne per prædicationē, & miraculorum
 perpetrationē in Iudæa, & vltimò igno-
 minioſe in crucis patibulo mortis. Ideo
 super omnia ſemper eum collaudare de-
 bemus, & hoc illi non dubium eſt eſſe
 gratiſſimum, ſi hoc cognoſcentes nun-
 quam à laude illiuſtam ineffabilis mi-
 ſericordiæ ceſſem⁹. Vnde & Dauid p̄s.
 106. ter in hæc verba prorumpit: Confi-
 teantur dño miſericordiæ eius, & mira-
 bilia eius filiis hominum. Et p̄s. 88. Miſe-
 ricordias (inquit) domini in æternū can-
 tabo. Multa dicere poterat, videlicet:
 Bonitatem domini in æternum canta-
 bo: Prouidentiam, itidem, dñi in æternū
 cantabo, & his ſimilia. Veruntamē hoc
 ſolum elegit prædicandum præ ceteris:
 Miſericordias domini in æternum can-
 tabo. Et in eodem pſalmo paſt pauca in-
 tulit: Quoniã dixiſti, miſericordia edi-
 ficabitur in cœlis, præparabitur veritas
 tua in eis. Iam diu eſt quod hæc miſe-
 ricordia nunc nobis exhibita, in cœlis
 ædificata eſt. Quod ædificatur paulatī
 ſuccreſcit. Qui enī dixit, & facta ſunt,
 & vnico verbo mūdum creauit, nō ſic
 miſericordiam contulit, ſed ædificādo
 hoc munus incarnationis fabrefecit, re-
 uelauit Adæ dormiēti, figurauit in A-
 belſi occiſione, promiſit Abraham, & alijs
 patriarchis, præoſtendit ipſi Dauid, &
 ſic paulatim vſq; ad Simeonem expe-
 ctantem & alios quam plures, prout
 cernitur in Euangelio de Nichodemo,
 & Ioseph ab Arimathea, qui & ipſe e-
 rat expectans regnum Dei: ſicq; paula-

tim ædificata eſt hæc ſumma Dei miſe-
 ricordia. Propterea Dauid ait, ædificabi-
 tur in cœlis, quoniam ibi primum ince-
 pit huius miſericordiæ fundamētum, in
 ipſa videlicet diuina volūtate Dei, qua
 miſertus eſt humani generis, ibi veritas
 præparata, quæ poſtea eſt nobis exhibi-
 ta, cum Deus ſit, vt ait Beatus Apoſto-
 lus Paulus, in omnib⁹ ſermonibus ſuis
 verax, omnis autem homo mendax. ad
 Ro. 3. & 15. ad hanc veritatem oſtendē-
 dam Chriſtum dominum miniſtrum
 inducit fuiſſe Iudæorum, hoc eſt eorum
 prædicatorem, & huius tate miſericor-
 diæ exhibitorē dicens: Dico enim Chri-
 ſtum Ieſum miniſtrum fuiſſe circūciſio-
 nis propter veritatem Dei ad confirmā-
 das promiſſiones patrum. Veritas igitur
 præparata fuit in cœlis cū promiſſa
 fuit patribus, miſericordia ædificata cū
 ibi inceperit, in incarnatione exhibita
 eſt. Cum vero nos gentes longe eſſe-
 mus ab hac ædificatione, non cognoſcē-
 tibus patribus noſtris Deū addit Apo-
 ſtolus: Gētes autem ſuper miſericordia
 honorare Deum. Neq; mihi dubium
 eſt, quin hæc miſericordia in cœlis ince-
 perit ædificari cum Deus angelos, qui
 nunc conſpectui eius aſſiſtunt, deiectis
 ſuperbis glorificauit, & in perpetuum
 beatos conſtituit. Hanc etiam ædifica-
 tionem ſalutaris miſericordiæ in vno
 quoq; noſtrum, qui vitam æternam cū
 ſanctis merebitur intrare, ab initio ſe-
 culi in æterna Dei præordinatione in-
 ceptam eſſe non ambigimus, quā vtiq;
 conſequemur, ſi in eorum inueniamur

Veritas
 in cœlis
 præpara-
 ta.

In vno
 quoque
 noſtrum
 etiam ſa-
 lutaris
 Dei miſe-
 ricordia
 ædifica-
 ta.

ſumma
 Dei miſe-
 ricordia
 in cœlis
 quomodo
 paulatī
 ædifi-
 cata.

numero, quos cū hac misericordia Dei para virgo coniūxit, dicēs: *timentibus eū.* Et misericordia (inquit) eius à progenie in progenies *timentibus eum.* Quisquis igitur sis siue seruus, siue liber, siue princeps, siue plebeius, audi quod tibi Deipara virgo annūtiat. Misericordiam cōsequeris, quæ à progenie in progenies nulla facta personarū acceptione fluit, si timueris Deum. Timentibus (inquit) Deum. Time Deū (ait sapiens) & mandata ei⁹ obserua, hōc est omnis homo. Ecclesiastes. 12. Ne deficiam⁹ igitur ab hoc timore Dei, qui sanctus est permanentes in seculum seculi. De quo omnis scriptura ferè plena est. Beatus vir qui timet dñm, in mandatis eius volet nimis. Deinde sequitur huius timoris effectus: Potens in terra erit semē ei⁹, gloria, & diuitiæ in domo eius. Et (quod maius est) misericordiæ consecutio, & iustitia eius manet in seculū seculi. Multa profectò mala cōmittūt homines eò quòd non timēt dñm. Timēt homines iustitiæ ministros, timēt reges, & terræ principes, timēt, & tremētes assistūt serui coram dominis suis, non timent homines Deum, nec verētur eius trāsgrēdi mandata, ac si leue quid faciant. Vnde & dominus per Malachiam cōqueritur dicēs: Filius honorat patrē, & seruus dominum suum: Si ergo ego pater, vbi est honor me⁹? Et si domin⁹ ego sum, vbi est timor meus? dicit dominus exercituū. Debemus ergo Deum propter tātā à progenie in progenies effusam misericordiam, vt patrem dilige-

re, & nihilominus semper timere illū: quoniam misericordia hæc timentibus eum exhibita esse dicitur. Vnde & Isa. c. 33. inquit: Diuitiæ salutis sapientia & scientia, timor domini ipse est thesaur⁹ eius. Timor iste sanctus permanet in seculum seculi. Qui sic timet, misericordiam consequitur, qua gratia Dei saluatur, & misericordias eius in eternum cantat cum propheta. De reprobis ipse met dicit ps. 54. Non timuerūt Deum. Ideo sequitur: Contaminauerūt testamentum eius. Et post pauca: Tu verò Deus deduces eos in puteum interitus. Et addit: Viri sanguinum & dolosi nō dimidiabūt dies suos. Itaq; dies non timētium Deum minuuntur, & deducūt in puteū interitus sempiterni. Qui autem timet Deum faciet bona, & misericordiam consequetur à progenie in progenies, quam Deus præstat timentibus se, per gratiam domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 36. in beati Luca Evangelium ex capite primo.*

F*ecit potentiam in brachio suo, dissipat superbos mente cordis sui.* Quod autē dixerat virgo Deipara misericordiam Dei superuenire timentibus eū, volēs exponere spiritus sanctus per os eius, quare misericordia hæc non perueniat ad alios, qui non timēt Deū (quod & beatus Petrus Act. 10. cum venisset ad

Timor
Dei perfo-
nas om-
nes equat

Timentes
Deū multa
bona
& prospera,
atque
etiam mi-
sericordiam cō-
sequuntur.

Timorē
Dei non
habenti-
b⁹, mala
ōnia con-
tingunt,
& peperi-
tua dāna-
tio.

Miser-
dia i-
cium
comi-
tur.

Super-
vel De-
non ri-
tes, ei-
miser-
dia pa-
ripes n-
sunt.

ad Cornelium Casareæ habitantem ceterationem gentilem, exposuit dicens: In veritate comperi quoniam non est perfonarum acceptor Deus, sed in omni genere, qui timet eum, & operatur iustitiam acceptus est illi) nunc potentiam eius exponit, & quicquid agat cum superbis declarat in his tribus sequentibus versibus. In hoc primo tantum eius diuinam voluntatem annuntiat: in sequentibus vero duobus, quicquid egerit Deus super bis angelis, quicquid superbis pharisæis & Iudæis, quicquid gentibus humiliter eum suscipientibus. Procul dubio misericordia sine iustitia pusillanimitas dicitur, iustitia vero sine misericordia crudelitas. Propterea David ps. 100. quem pro sui regni & domus regie regimine spiritu sancto distante cataruit, hac duo simul coniunxit dicens: Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Nunc porro sacratissima virgo cum magnificaret Dei misericordiam erga humanum genus, nihilominus timentibus eum progenisse dixit. deinde subiunxit magnam Dei potentiam, & superborum dispersionem nuntiauit, nec huius misericordie fuisse participes, siue spiritus in celo creati existant, siue homines terram habitantes. Quod autem hanc potentiam misericordie, & superborum exterminationem dicit in brachio suo fecisse, firmè omnes doctores per filium fecisse affirmant. Possunt autem non paucè scripturæ autoritates adduci in hunc quem existimo esse verissimum sensum. Isaias quippe. 53. ait: Domine quis credit au-

Misericordia iudicium Dei comitatur.

Superbi, vel Deum non timeat, eius misericordia pariter non sunt.

ditui nostro, & brachium domini cui reuelatum est? Hoc dixit Isaias cum eius vellet annuntiare sacratissimam passionem. Non enim brachium domini, id est filium eius incarnatum omnes crediderunt. Iudæi quippe in passione eius scandalizabantur, iuxta illud B. Apostoli Pauli. 1. ad Cor. 1. Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum. Scandalizabantur quod dominus mori pro salute humani generis dignaretur. Ideo Isaias ait: Quis credit auditui nostro, & brachium domini cui reuelatum est? Habemus etiam brachium domini pro filio in Iob signatum c. 40. ubi ait dominus, Numquid irritum facies iudicium meum, & cõdemnabis me ut tu iustificeris? Et si habes brachium sicut Deus? Deus enim verò brachia corporalia non habet, sed habet filium, per quem facta sunt omnia, & per quem factum hominem restaurata sunt omnia. Idem David ps. 8. ait: In brachio virtutis tuæ dispersisti omnes inimicos tuos. Et infra: Tuum brachium cum potentia. Si solam vellet Dei potentiam significare, diceret tantummodo: Thabor, & Hermon in nomine tuo exultabunt, quoniam tua est potentia. Cum autem brachium & potentiam dicit, illum omnipotentem prædicat, & filium per brachium vult intelligi. Fecit igitur Deus iustitiam magnam per Christum, qui est Dei brachium, dum potenter vicit fortem armatum, qui in pace possidebat captiuum humanum genus, & illo deuicto diuisit spolia, & arma, in quibus confidebat, abstulit. Ecce habemus

Brachium domini quid significet.

Christus Dei brachium.

mus in presenti Ioannem, quem dominus de faucibus originalis culpæ suæ potentia abstulit, & gratiã largitus est, & illum in vtero senis exultare ad suũ fecit aduentum. Ne verò hæc potentia quoniam modo exerceretur ambiguum esset, ait: *Dispersit superbos mente cordis sui.* Non enim venit humilis reclinatus in vtero ancillæ suæ, tanquam spon- sus in thalamo suo ad agendam tantummodo misericordiam, sed etiam ad iustitiam exercendam, & potentiam suã ostendendam, cū omnes superbos ponat scabellum pedum suorum, & eos de corde, & mente sua dispergat. Parua opus est potentia ad humilem agricolã superandum, & refrigendam pauperis hominis superbiam: sed ad superandum imperatorum, & regum exercitum, & superciliũ reprimendum magna potentia opus est. Ad hanc venit exercendam dominus Iesus, qui cū adhuc in vtero esset matris iam incipit infantes ventre inclusos à principis tenebrarũ potestate eripere. Hoc Ecclesiasti. 24. de increata sapientia dicitur: *Omniũ excellentiũ, & humiliũ corda virtute calcaui.* Nempè tanta est potentia filij, vt quicquid potest pater, possit & filius, quin etiam omnia per ipsum filium facta sunt, & sine ipso nihil factũ est. Quod autẽ ipse facit, faciunt & pater, & spiritus sanctus, verũtamen filio tribuitur, quoniam brachium dicitur, hoc est potentia. Quẽadmodum enim qui fortis est, brachijs & manibus suam ostendit fortitudinẽ: vt David qui dũ vellet Sauli se poten-

Filio tribuitur quod fit per Trinitatem.

tem exhibere ad deuincendum Philistæũ ait. 1. Reg. 17. Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat leo, vel vrsus, & tollebat arietem de medio gregis, & persequeretur eos, & percutiebã, & ruebamq; de ore eorum: & illi confurgebant aduersum me, & apprehendebam mentũ eorũ, & suffocabam, interficiebãq; eos: nam & leonem, & vrsũ interfeci ego seruus tuus: sic Deus potentiam suam, & fortitudinem per filiũ, quem brachiũ suũ dicit ostendit, vincit enim dæmonem, mundi, & carnem. Sic & suis discipulis dicebat, cum quæ passuri erant nũtiaret, Ioan. 16. In mũdo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mũdũ. Et Ioã. 12. ait: Nũc iudiciũ est mundi, nũc princeps huius mũdi eijcietur foras. & ego si exaltatus fuero à terra omnia traham ad meipsũ. Cũ verò resurrexit dixit Matt. vltimo: Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. Hanc semper habuit secundum quod brachiũ Dei est verbũ filius vnicus eius genit⁹ non factus, patri per omnia consubstantialis, nũc secundum hominem ait: Data est mihi omnis potestas in celo & in terra. Hoc desiderabat per quam maximè Isa. dũ dicit cap. 52. Confurge, confurge, induere fortitudinem brachiũ domini, confurge sicut in dieb⁹ antiquis in generationib⁹ seculorũ. Nũquid non tu percussisti superbũ, vulnerasti draconem? Nũquid non tu siccasti mare, aquã abyssi vehemẽtis? Quod optat induere fortitudinem perinde intelligendũ est sicut cũ arma

Fortitudo & potentia brachij Dei.

Brachij Dei fortitudinem exercere primo contra verbo

aliquis habet reposita, qui strenuus miles est, rogatur à suis patria obfessa vt induatur bellicis armis. Hoc postulat propheta, vt dignetur brachium domini, id est, filius, fortitudinem suam exercere ad versus diabolum, & mūdum: quoniā ipse est, qui percussit in cœlo diabolū, & vulnerauit: ipse, qui demersit Pharaonē in mari rubro, exiccato prius, vt trāsirent sicco vestigio filij Israel. Fecit igitur potentiam Deus in brachio suo per filium vtiq; suū, & à superbis incepit strages, quos dispersit mente cordis sui. Ecce nūc habemus quantam exerceat dñs in superbos vindictā: nec meminime legisse vnquam de aliquo alio vitio (cum multa sint propter quæ & in hoc sæculo, & in futuro puniūtur homines) quod à corde, & mente, volūtate .f. Dei sint peccatores dispersi, quemadmodū de superbis nūc protestatur spiritus sanctus per os sacratissimæ virginis. Necesarium vtiq; est superbis oculis ac auribus quæ dicūtur excipere: Dispersit (inquit) superbos mente cordis sui. Et cum potentiam inducat dñm velle exercere nūc hominem factum, in hos primum gladium vibraturum, & brachij sui potentiam ostensurum, vt eos feriat, prophetat. Mirabilis Deus, qui cum tantis reperiret homines peccatis obnoxios, contra superbos primū brachij sui fortitudinem exercet. Humiliem⁹ ergo illi animas nostras, superbiam in primis deponamus, ne nos inueniat domini brachium superbos. Tempestas profecto arbores proceras & altas, atq; excelsas

concutit turre, humiles verò salices & arbuta, & domos exiguas intactas præsinit. Cum superbirent illi ædificatores, qui volebant excelsam erigere turrim, in qua si aquæ diluuij iterum inuaderēt orbem, possent effugere. Geñ. 11. confusi sunt domini potētia eo modo vt nullus iam alterius linguam intelligeret. Tunc diuisæ sunt linguæ in tot idioma ta sermonum, vt abinuicem per orbem dispergerentur, quæ spiritus sanctus in die Pentecostes coadunauit in humilibus apostolis. Ita factum est, vt quod amisit superbia, recuperaret humilitas: gratia domini nostri Iesu Christi, cui cū patre, & spiritu sancto est honor, & gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

superbia
linguas
dispersit,
humilia-
tio coadunauit:

Tractatus. 37. in Euangelium beati Luca ex cap. 1.

Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Postquam per os Deiparæ virginis, prout significauimus superiori tractatu, spiritus sanctus potentiam Deum in incarnato filio fecisse, & superbos deiectos mente cordis sui dispersisse nuntiauit, nūc in hoc versu qui sint isti primi deiecti à sedibus suis ostēdit dicens: *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* Hos primos fuisse angelos malos superbos cum Lucifero eorum principe nouim⁹, dicente scriptura, Isa. 14. cum de ipso sermonem haberet: *Detracta est ad inferos supbia tua.* Et Ezech. 28. de ipso met Lucifero loquens,

ob solū
vnū peccatū, puta
superbia, Des

in princi-
pio ange-
los puni-
uit.

A maiori
ad minus
argumen-
tatur.

Humiles
exaltati.

quês, ait: Peccasti, & deieci te de monte sancto Dei, & perdidisti te ô Cherub. Nô dubium est quin spiritus sanctus, cum à cordis sui mente diceret Deum superbos dispersisse, cum ad horum casum descenderet, hos primos voluerit nobis proponere, vt dum ita odisse Deum superbos angelos nouimus, quid facturus sit superbis hominibus intelligamus. Si enim illis non pepercit dum nullo alio peccato essent affecti, nisi tantum superbia: procul dubio quisquis superbus existit, sciat se cito à sede depositurum iri. Habebant mirabiles sedes in cœlo illi, quas gratia possidebant, sperabant potiores si cū angelis bonis in humilitate persisterent, has sua iniquitate perdidit, dicente Ezechiele loco præallegato ad Luciferum: In medio lapidum ignitorum ambulasti (quoniam gratia erant creati, & ipsa inflammati angeli mali, quemadmodum & boni) perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ, donec inuenta est iniquitas in te. Deposuit igitur illos Deus de sede, & exaltauit humiles angelos. Ne mireris igitur Elisabeth Deum in terra id facere, quod iam diu fecit in cœlo deponens malos angelos de sede, & exaltans humiles. Sic etiam deponens potentes, qui sunt superbi in Iudæa, & exaltans humiles: humilem primum ancillam hanc, quam vides Deum gestantem incarnatum: te humilem, quæ eius præcursorê grauida iam anus in vtero habes: deinde pauperculos piscatores, & quoscunq; inuenerit diuites humiles, Iose-

phum ab Arimathæa, Nicodemum, & alios quamplures. Multi etiam (inquit beatus Ioannes c. 12.) ex principibus crediderunt in eum. Et cap. 8. Hæc illo loquente multi crediderunt in eum: superbia autê residebat in sacerdotibus, scribis, & pharisæis. Hi cum haberent primas in Iudæa sedes, & omnibus venerationi essent, veritati resistentes depositi sunt sua amentia à sedibus, in quibus superbissimè supersedebant, & exaltati sunt humiles, qui in domino crediderunt. Nam & illi principes, quos in domino credidisse euangelista c. 12. dixit, propter pharisæos non confitebantur. Tanto supercilio inflati, tam erecta ceruice ipsi pharisæi hypocritæ superbissimi elati erant. Vnde cum vellêt illum occidere Ioan. c. 7. & ad id misissent ministros, cum illi redeuntes dixissent: Nūquam sic locutus est homo: illis spumantibus, quare illum vinctum non adduxissent, respondit Nicodemus: Nūquid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat? Illi verò tumentes, & spumantes superbiam suam, responderunt Nicodemo: Nūquid & tu Galilæus es? Scrutare scripturas, & vide, quia à Galilæa propheta non surgit. Et reuersi sunt vnusquisque in domum suam. Tanta erant elati superbia, tanta arrogantia inflati, vt nec leue verbum, & secundum legem à Nicodemo prolatum possent æquo animo audire. Fatemur hoc ipsis, quod à Galilæa Messias non surrexit, sed à Bethlehem vtiq; vbi natus est

Ob id ipsum
superbum
superbia peccati
puniuit &
homines

Principum
sacerdotum,
scribarum &
pharisæorum
intolerabilis
superbia

Potentem
superbum
de sede
deposuit

dominus. Non enim alicuius patriam esse dicimus, illam locū ubi concipitur, sed in quo nascitur, illā dicimus patriā illius esse. In Bethlehem utiq; natus est dominus, hec vera eius patria extitit, superbia tamen principū sacerdotum & scribarum, & pharisæorū, qui deponēdi à sedibus suis erāt, factū est, ut dñs sēpe in Galilæa prædicaret, & multa miracula ederet. Quod etiā in Iudæa frequenter faciebat, quam nunquam usque ad mortem deseruit. Stulti isti Iudæi, & inflati potentia temporali, quā in misero populo exercebant, volētes consulere suæ ambitioni, & cupiditati, à sedibus suis miserabiliter eiekti sunt. Ipsi ne à Romanis à suis sedibus expellerentur, dominum noluerunt recipere, quin etiam morte usq; quantū potuerunt, expulerunt: ipsi autem à suis sedibus, quas summa cum arrogantia dilexerunt, miserabiliter, & in æternū deiekti sunt. Et sic depositi illi de sede, & exaltati humiles credentes in Christū. Quanta etiam in apostolos domini, & discipulos superbia debachati sint, testis est ipse liber apostolicarum actionum, ubi quandoq; in concilium suū eos vocabant, quandoq; cēdebant, quandoq; minabantur ne dominum resurrexisse nuntiarent, neve illum Mesiā, & Deū prædicarent. Sed verbū domini immutabile permansit in æternum, & apostolorum doctrina toto orbe diffusa est, sedes verò Annæ, & Caiphæ detectæ, & ipsi in æternum de suis sunt depositi sedibus per Vespasianū, & eius filiū Titū

Romanos imperatores. Sic misera Iudæa in seruitutē redacta, Hierosolyma verò & tēplū usq; ad fundamēta dirupta sunt. O infelix superbia, ô tristis ambitio, ô cupiditas insatiabilis. In quo pmanere satagerūt, inde deiekti sunt, & miserri me ppetuò caruerūt. Videāt igitur qd agāt in populo & Christiana plebe principes seculi: videāt quid agāt in ecclesia ecclesiastici viri: videat vni quisq; quomodo cautè ambulet, quomodo humiliter in supremo se exerceat gradu. Audiat Deiparā innocētissimā colubā Mariā virginē prædicentē: *Deposuit potētes de sede, & exaltaui humiles.* Apertissimis verbis voluit benignissimus dominus in mundū veniens per os virginis, in cuius sacris adhuc continebatur viscerib⁹, suam voluntatem, suam nobis patefacere naturam, dicens: *Deposuit potētes de sede, & exaltaui humiles.* Benignissimus Deus, qui suam patefecit voluntatem, quā mūdi potēstates abscondit, & magni reputāt, si eorum manifestetur natura. Deus verò cum oīa possit, & à nemine circūueniri, nec falli, per os Deiparæ matris suā nobis aperies volūtātē regimen suū notū facit omnib⁹, ut vnusquisq; sciat qua ratione possit ab eo, quæ postulat obtinere, & illi gratus esse, dicens: *Deposuit potētes de sede, & exaltaui humiles.* Hac potēstis beari, qui desideratis ascendere, hac potēstis obtinere altiora, qui diligitis alta, si humiles sitis. De⁹ nāque nouit deponere potētes de sede, & exaltare humiles. Enimverò non nouit hoc dominus facere eo quòd timeat ne

In digni
tatibus
constitu
ti aduer
tant.

Quomo
do possit
obtineri
à Deo pe
tita:

aliquis se à sua omnipotètia impediatur, sed quoniam homines per superbiam à sua quantulacūq; potètia deijciuntur. Ad quod cōsiderandum est superbiam procul dubio mendacium esse grauissimum. Nempe si quis, prout fecerūt lucifer in cœlo, & principes sacerdotum in terra, cū suis pharisæis & scribis, aduersus Deum extollatur, mēdaciū grauissimum est, quoniam, Quis sicut dominus Deus noster, qui in altis habitat? Vnde & Dauid psal. 74. ait. Dixi iniquis, nolite iniquè agere: & delinquentibus, nolite exaltare cornu, nolite extollere in altum cornu vestrū, nolite loqui aduersus Deum iniquitatē. Quia neq; ab oriēte, neq; ab occidēte, neq; à desertis mōtib; quoniā Deus iudex est. Perinde est, ac si dicat: Nō est in oriēte, neq; in occidēte, neq; in deserto, qui possit se extollere aduersus Deū, quin Deo iudex sit ipsius, & illum à sede deponat: quoniā Deus veritas est, & superbia mēdaciū. & scriptum est: Perdes omnes qui loquūtur mēdaciū. psal. 5. Si autē aduersus proximum se extollat homo, etiam mēdaciū est contra Deū. Qui & si alium magnum fecit, & alium paruulum, vult tamen, vt magnas gratias agat de sua excellentia Deo, paruulum vero nō despiciat, ipse enim Deus creauit vtrūq;. Custodiens paruulos dñs (inquit Dauid psal. 114.) humiliatus sum, & liberauit me. Et sic fit, vt quocunq; modo ô fragilis homo superbias, Deo sit cura deponere te de sede, & exaltare humiles per brachiū suum & filium

suum dominum nostrum Iesum Christum, cui cū patre & spiritu sancto est honor, gloria, & imperium per omnia secula seculorum. Amen.

¶ *Tractatus. 38. in beati Luca Evangelium ex capite primo.*

Esurientes impleuit bonis, & diuitis dimisit inanes. Tertia depositio est mente cordis sui, qua post illos potētes angelos, etiam Iudæorum primates superbos per brachium suum disperfit, diuites videlicet, quos dimisit inanes, implet bonis esurientes, quod ad præsens attinet seculum. Non dubium est per hos diuites Iudæos omnes velle intelligi, quos etiam à mente cordis sui disperfit. Et præcipue illos, de quibus in præcedēti versu disseruit, qui inter eos potentes erant, & pontificatum exercebant. Ne autem quis dubitet populo Iudæorum hæc contigisse, si attentius legat euangelium, inueniet & intelliget. Ipse namq; populus Iudæorum diues erat scripturis, promissis, diues prophetijs, locuples sacrificijs, lege, prophetis, ipse deniq; erat populus Dei, prout Dauid dicebat: Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. psal. 94. Pascebantur scriptura, miraculis, templo, cæremonijs, & alijs quamplurimis imbribus cœlestibus. Hi fermè omnes diuites dimissi sunt inanes. Sæpè enim & domino prædicante, & miracula, quam maxima operante, incredulos se professi sunt. Postquā enī saturati esset

in

superbia
mēdaciū
est grauissimum,
& multiplex.

sum
& mu
varij
Christi
mira
lis nō
dider
Iudæ

Iudæi
spei
te cordi
sui, &
misi in
nes.

Iudæi
uites.

diuites
superbi
sunt.

in deserto quinq; eorum millia, absq; paruulis & mulieribus, Ioan. 6. magna latitia quæsierunt dominum. Quibus ille ait: Amen, amen dico vobis, quæritis me, nō quia vidistis signa, sed quia māducastis ex panibus, & saturati estis. Et post pauca dixerūt ei: Quod ergo tu facis signū, vt videamus, & credam⁹ tibi: Quid oparis? Patres nostri manducauerūt māna in deserto. Ecce quanta cordis duritia, quanta incredulitate populus tenebatur. Cū enim vidissent signa nūquam visa, & miracula, quæ nemo alius fecit, perfricata fronte dño respondet: Quod tu signū facis? Quid operaris? Iste est populus, qui non semel clamauit coram Pilato: Crucifige, crucifige eū: cum eorū suscitasset mortuos, languidos sanasset, surdis auditū, cæcis visum, leprosis mūditiā restituisset, omnesq; eorū infirmos sanasset. Et cū dñs cruci affixus pro eorum, & omniū nostrū salute pependisset, prætereūtes per viam subsannabāt, mouētes capita sua, & dicētes: Vah qui destruis tēplū Dei, & in triduo illud reædificas, salua te metipsū: si filius Dei es descēde de cruce. Hi omnes dimissi sunt inanes, cum essent diuites. Populus ergo Iudeorum hic est, de quodicitur: Diuites dimisit inanes. Ne aut aliquis dubitet quomodo etiā ij supbia laborarēt, audiat Apostolū Paulū. 1. ad Timo. 6. quēadmodū diuitibus annexam dicat esse superbiā. Inquit enī: Diuitibus huius sæculi præcipenō sublimē sapere. Est enim nimis coniūcta diuitijs supbia. Quod satis ex-

presit B. Ioānes in Apo. c. 3. Angelo Laodiceæ dicēs: Scio opa tua, quia neq; frigid⁹ es, neq; calid⁹, sed quia tepid⁹ es incipiā te euomere ex ore meo, quia dicis quod diues sum, & locupletat⁹, & nullus egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nud⁹. Valde pauper, & cæcus, & nudus fuit populus Iudeorū, de quo Isa. c. 43. Educ foras populū cæcū, & oculos habētem: surdū, & aures ei sunt. In tantā autē de uenerūt cæcitatem, vt B. Ioannes c. 12. postquam cum ramis palmarū susceptus esset dominus ab eis, dicat: Cum autem tanta signa fecisset coram eis non credebāt in eum, vt sermo Isaiaē imple retur, quem dixit (Isa. scilicet. 53.) Dñe quis credit auditui nostro, & brachium domini cui reuelatum est? Et iterū dixit Isaia, (c. 5.) Excæcauit oculos eorū, & indurauit cor eorū, vt nō videāt oculis, & non intelligant corde, & cōuertātur, & sanē eos. Hęc huius diuitis populi conditio, hęc pessima natura, hi prauī mores, hęc dura ceruix, hęc elata superbia. Hoc iam diu de eorū indurata peruiticia fuit præfiguratū, cū Exo. 32. vitulum fecerūt, quem despecto domino adorauerūt dicentes, Hi sunt dij tui Israel, qui te eduxerūt de Aegypto. Ad cuius cōflationem faciēdam eorū aliās auarissimæ mulieres dederunt in aures aureas, postulatē hoc Aarō, si forte illos posset cōtinere & auertere, postulatis sic quas sūm opere amabāt, in aurib⁹ illarū aureis. Nihilomin⁹ tūc præcepit Moyses cū de mōte vbi legē dñi acceperat, descendisset

Iudæi egi
ci & sur-
di.

sum⁹
& multi
varijs
Christi
miracu-
lis nō cre-
diderunt
Iudæi.

deit
est
cor
i, &
is
in
es.

deit
ites.

Diuites
superbi
sunt.

Iudæi di-
uitijs spo-
liati, vsq;
hodie
omnium
miserri-
mi facti
sunt, &
dimissi
inanes.

disset, occidi plurimos per manus fi-
liorum Leui, & occisa sunt viginti tria
millia. Nunc autem non viginti tria mil-
lia, sed omnes dispersi sunt, inanes rema-
nentes absq; rege, absq; ducibus, absq;
sacerdotio, sine templo, sine sacrificio,
sine prophetia, omnibus spoliati bonis
ita vt notater per os sacratissimæ virgi-
nis dicatur: Diuites dimisit inanes.
Quæadmodum enim nux auelana, siue
amygdala si in^o est sine nucleo, dicitur
inanis: ita etiam sola apud eos corticele-
gis remanente, sine medulla inanes pror-
sus remaserunt. Medulla namq; legis Chri-
stus est, ipse enim intus cortice legis præ-
figuratus, & in cæremonijs significatus
& prophetis ostensus est. Diuites ergo hos
dimisit inanes, & esurietes impleuit bo-
nis. Esurietes gentiles sunt, quorum mul-
ti esuriebant salutem, ignorantes quo
in loco esset, vel in quo consisteret. In
terra gentium habitabat Iob. Hus filius
fuit Nachor fratris Abraham, de quo
descendebat Iob. Gen. 22. Non deerant
multi esurietes vitam æternam ibi, &
in alijs locis gentium, de quibus sæpe
fit metio in scriptura. psalm. 2. Postula
à me, & dabo tibi gentes hæreditatem
tuam. Et psalm. 17. Populus, quem nõ
cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris
obediuit mihi. Et Isa. 9. Populus, qui se-
debat in tenebris, vidit lucem magnam,
sedentibus in tenebris, & umbra mortis
lux orta est eis. Zacharias autem cum
os aperiret, & Deum laudaret de mys-
terio incarnationis, ait: Illuminare ijs,
qui in tenebris, & in umbra mortis se-

Esurien-
tes fuere
gentiles,
qui reple-
ti sunt
bonis.

dent. Et Simeon cum natum dominum
& in templo presentatum teneret in
vlnis ait: Viderunt oculi mei salutare
tuum, quod parasti ante faciem omnium
populorum, lumen ad reuelationem
gentium. Hi esuriebant, fame peribat
nescientes salutis viam, quam deside-
rabant, repleti sunt bonis. Diuites au-
tem Iudæi dimissi sunt inanes. Vere
domine iudicia tua abissus multa. Ecce
venis ad Iudæos, & illos dimittis ina-
nes, & ad gentes transis, & esurientes re-
ples bonis. Beati enim, qui esuriunt, &
sitiunt iustitiam, quoniam ipsi satura-
buntur. Iam diu prophetauerat de his
Dauid psalm. 21. cum domini prædice-
ret passionem: Edent pauperes, & satu-
rabuntur, & laudabunt dominum, qui re-
quirunt eum, viuent corda eorum in
seculum seculi. Hoc autem de gentibus
ipsam annuntiare mox in sequentibus
apertè ostendit dicens: Reminiscuntur
& conuertentur ad dominum vniuer-
si fines terræ, & adorabunt in conspectu
eius vniuersæ familiæ gentium. quia
domini est regnum, & ipse dominabi-
tur gentium. Non enim satis per to-
tam Epistolam ad Romanos, beatus
Paulus miratur id, quod annuntiauit
Dei para virgo breuissimis his verbis di-
cens: *Esurientes impleuit bonis, & diuites
dimisit inanes*: quousque ad summam
admirationem peruenit, dicens c. 11. O al-
titudo diuitiarum sapietie & scientie Dei,
quam incomprehensibilia sunt iudicia
eius, & inuestigabiles viæ eius: Quis
enim cognouit sensum domini, aut quis
con-

Diuites
Iudæi di-
missi ina-
nes.

Probat
gentium
vocatio.

qua
minu
pulo
com
m'na
eade
tiam
cuig
uato
ta esse
vult.

consiliarius eius fuit, aut quis prior de-
dit illi, & retribuetur ei: Quonia ex ip-
so, & per ipsum, & in ipso sunt omnia,
ipsi honor, & gloria in secula seculorū.
Amē. Quæ aut de populo Iudæorū, &
gentiū dicta sunt, si rectè considerem⁹,
profectò vnicuiq; nostrū cōmodè adap-
tare possumus, ne forte quis incidat in
hoc incredulitatis exemplū. Cum enī-
verò diuites facti simus in Christo tot
bonis aucti, tot sacramētis locupletati,
si à via virtutis defecerimus, cum diui-
tibus Iudæis inanes cōnumerabimur.
Et sic inanes, & vacui cū stultis virgini-
b⁹ in cōspectu dñi apparebimus, ianuis-
q; cœlorū clausis dicetur nobis huius-
cemodi: Amen dico vobis, nescio vos.
Multi enī de nomine Christiano gloriā-
tur, pōpa non modica ecclesiam, vbi cō-
ueniūt populi, ingrediūtur, diuina etiā
cū celebrantur, audiūt: Ceterū de nomi-
ne hoc tantummodò gloriāntur; vir-
tutē aut eius negant, dum vaniti seculi
deseruiunt, delitijs carnis vacant, verbis
alios irrident, & sæpe iniuriā pximo fa-
ciūt, diuitias interim vt augeant, paupe-
res spoliāt, solo nomine Christiano con-
tēti, cetera Christiana opera negligunt,
multa etiā facere contēnunt. Quorum
salus periculosissima est, cū nō attēdāt
dominū vnicuiq; etiā priuato minari ea
quæ omni populo cōtigerūt. Si enī do-
minus totā vnā gētem à se repulit sup-
bā, & diuitem: quare vnūquēq; super-
bū, & huiusmodi diuitē non disperdet?
Facies vtrique, quoniam hæc ad omniū
salutem spectant, & ad omniū salutem

scripta sunt. De quibus agēs beatus A-
postolus Paulus ad Ro. 11. dicit: Tu autē
fide stas, noli altum sapere, sed time. Si
enim Deus naturalibus ramis nō peper-
cit, ne forte nec tibi parcat. Omnes igitur
hanc Deiparæ virginis vocē corde
semper retineamus: *Diuites dimisit ina-
nes*: Esuriētes impleuit bonis, gratia do-
mini nostri Iesu Christi, cui cū patre &
spiritu sancto est honor, gloria & impe-
rium per omnia secula seculorū. Amē.

*Tractatus. 39. in beati Luca Euan-
gelium ex capite primo.*

Suscipit Israel puerum suum, recorda-
tus misericordiam suam. In his duobus
vltimis huius diuini cātici versibus spi-
ritus sanctus per os sacratissimæ virgi-
nis adimpleta esse omnia, quæ promi-
serat Deus se facturū generi humano,
sola misericordia sua, nullis ad id pro-
merendum existentibus meritis nostris
annūtiat dicēs: *Suscipit Israel puerum
suum, recordatus misericordiam suam*. Susce-
ptum Israel puerum eius, vel ad huma-
nitatem Christi verbo diuino vnitam:
vel ad genus, de quo eam suscepit refer-
re possumus. De primo Isa. 42. ait: Ec-
ce seruus meus, suscipiam eum, electus
meus, cōplacuit sibi in illo anima mea:
dedi spiritum meum super eum, iudi-
cium gentibus profert. Non clama-
bit, neque accipiet personam, nec au-
dientur vox eius foris. Calamū cassatum
non conteret, & lignum fumigans nō
extinguet: in veritate educet iudicium.

*Suscipit
Israel pu-
erū suū:
exposi-
tio ex
prophe-
tia.*

*Quæ do-
minus po-
pulo in
comuni
minatur:
eam e-
tiam vni-
cuiq; pri-
uato dic-
ta esse
vult.*